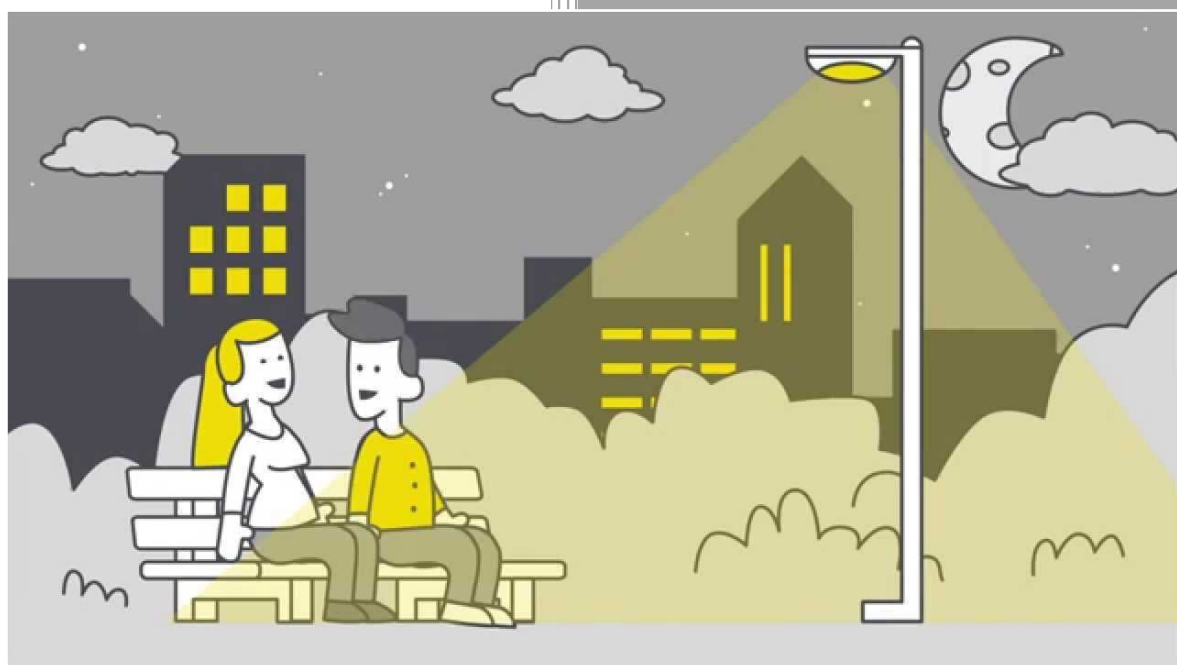

Beleidsplan licht in de openbare ruimte 2020-2024

Auteur: Liefink Advies

In opdracht van Gemeente Montferland

Voorwoord

In dit beleidsplan geven we niet alleen onze visie weer over de openbare verlichting maar over al het licht in de openbare ruimte. Immers niet alleen de straatverlichting bepaalt het beeld buiten op straat, ook verlichting van etalages, stallen, kassen, monumenten, bedrijven, en sportvelden en dergelijke bepalen het beeld. Vaak zijn deze lichtbronnen niet van de gemeente. We gaan ook niet met een vingertje wijzen, maar willen wel met elkaar het gesprek aan gaan. Zo kunnen we samen komen tot een prettige en sfeervolle leefomgeving waarbij we ook onze verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van de flora en fauna en het landelijke energieakkoord. Duurzaamheid en bewustwording staat centraal waarbij we ook de verkeersveiligheid niet uit het oog verliezen. Waar, wanneer en hoeveel licht hebben we nodig. Dat is de kern van onze visie.

Wist u trouwens dat we net zoveel uur in het donker als in het licht leven hier in Nederland? Licht moet je beleven en daarom hebben we foto's gemaakt om te laten zien hoe het er buiten uit ziet. Een rondrit met de Raad en het College deed bij ons in ieder geval de ogen nog verder openen. Er zijn zoveel situaties waar we anders met de verlichting om kunnen en ook moeten gaan om te zorgen dat we onze ambities ten aanzien van energie en duurzaamheid waar kunnen maken.

Het betrekken van onze inwoners bij het maken van keuzes staat centraal. Wij nemen de bewoners graag mee naar buiten om ter plekke situaties te bekijken en te bespreken wat anders kan. Net zoals we dat bij het tot stand komen van dit beleidsplan hebben gedaan. Ook de input op de online vragenlijst waarin we een aantal stellingen hebben besproken is verwerkt in dit nieuwe beleidsplan.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Communicatie	6
Kaders	7
 Duurzaamheid, energie en milieu	7
 Landelijke regelgeving	7
 Ledverlichting	8
 Lichthinder en lichtvervuiling	8
 Smart City	8
 Technieken	8
 Verkeers- en sociale veiligheid	9
Beleidsuitgangspunten openbare verlichting 2020-2024 gemeente Montferland	10
 Bedrijventerrein	10
 Bezienswaardigheden	10
 Buitengebied	11
 Centrumgebied	11

	Fietsroutes	12
	Inwoners en licht	12
	Natuurgebied	13
	Paardenbak	13
	Park	14
	Parkeerterrein	14
	Reclame	15
	Recreatie	15
	Sportvelden	16
	Stallen en kassen	16
	Stationsgebied	17
	Voet- en achterpad	17
	Wegen	18
	Woongebied	18

Colofon	19
Bijlage: Factsheets kaders	20
<i>Duurzaamheid, Energie en Milieu</i>	21
<i>Landelijke regelgeving Openbare Verlichting en Montferland</i>	25
<i>Aansprakelijkheid (Burgerlijk Wetboek)</i>	25
<i>Richtlijn Openbare Verlichting</i>	25
<i>Politiekeurmerk Veilig Wonen</i>	26
<i>Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO)</i>	27
<i>Installatieverantwoordelijkheid</i>	27
<i>Led</i>	28
<i>Lichthinder en lichtvervuiling</i>	30
<i>Smart City</i>	32
<i>Technieken</i>	34
1. <i>Dimmen</i>	34
2. <i>Telemanagementsysteem</i>	35
3. <i>Detectie</i>	35
4. <i>Markering</i>	35
<i>Verkeers- en Sociale Veiligheid</i>	40
Bijlage 2: Factsheets ingedeeld in lichtbronnen en gebieden	43
<i>Bedrijventerreinen</i>	44
<i>Bezienswaardigheden</i>	48
<i>Buitengebied</i>	50
<i>Centrumgebieden</i>	52
<i>Fietsroutes</i>	55
<i>Inwoners</i>	58
<i>Natuurgebied</i>	59
<i>Paardenbakken</i>	61
<i>Parkeerterreinen</i>	62
<i>Parken</i>	64
<i>Reclame</i>	65
<i>Recreatie</i>	68
<i>Sportvelden</i>	69
<i>Stallen en kassen</i>	72
<i>Stationsgebied</i>	73
<i>Voet- en achterpaden</i>	74
<i>Wegen</i>	76
<i>Woongebied</i>	82

Inleiding

In onze groene, prachtige omgeving hebben we te maken met diverse lichtsoorten. Licht van de straatverlichting (openbare verlichting), licht van bedrijven, reclame, aangelichte monumenten, tuinen, paardenbakken, sportverenigingen enzovoort.

Montferland heeft nu een beleid voor het 'Licht in de Openbare Ruimte' vastgesteld. Het beleid heeft als looptijd 2020-2024 en geeft de visie van de gemeente weer.

Visie

De gemeente wil een leefbare, energiezuinige en duurzame openbare ruimte. Dat bereiken we niet alleen, maar door samen met onze inwoners, ondernemers en verenigingen te kijken waar licht nodig is, hoeveel licht we nodig hebben en op welk moment van de dag.

Kunstlicht en de effecten daarvan

Gemiddeld leven we circa 48% van onze tijd in het donker. De openbare verlichting in onze gemeente draagt bij aan het uitvoeren van activiteiten in de donkere uren. Deze openbare verlichting kan een bijdrage leveren aan de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en een prettige leefomgeving. Zij kost echter ook energie, kan lichthinder veroorzaken en heeft effect op de flora en fauna. Ons lichaam heeft ook donkerte nodig, onder andere voor de aanmaak van melatonine. Daarom is het van belang om een goede afweging te maken waar we licht plaatsen, hoeveel licht en op welke tijden deze moet branden.

Wij vinden het belangrijk om niet alleen naar de openbare verlichting te kijken, maar naar alle lichtbronnen in de openbare ruimte. Tezamen bepaalt het immers het beeld buiten. Door gezamenlijk op te trekken kunnen we een prettigere openbare ruimte creëren die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving voor mens, dier en natuur.

Communicatie

Zowel intern als extern blijven we met elkaar in gesprek over waar licht wel en niet nodig is. Net als bij de totstandkoming van dit beleidsplan.

We delen de gemeente in stukken op en bij een verandering in het gebied betrekken we inwoners, verenigingen en het bedrijfsleven bij 'Wat kan er wel en wat niet, wat moet er anders en wat kan er anders'. Daarvoor gaan we buiten met elkaar kijken, richten we proefgebieden in en gaan we de dialoog met elkaar aan.

Bij een nieuw ontwerp wordt bekeken of het ontwerp zo gemaakt kan worden dat er geen licht als compenserende factor nodig is. Of dat het met bijvoorbeeld reflectie opgelost kan worden.

In 2023 vindt er wederom een online enquête plaats om te polsen hoe we staan tegenover nieuwe technieken in onze buurt en wat er nog kan om energie te besparen, duurzamer te zijn en toch een prettige leefomgeving te hebben. Zo stemmen we het licht in de openbare ruimte bewuster en beter af met elkaar af.

Kaders

Onderstaande informatie is belangrijk om de beleidsmatige keuzes te kunnen begrijpen.

Duurzaamheid, energie en milieu

Voor wat betreft de openbare verlichting proberen we materialen aan te schaffen die zo duurzaam mogelijk zijn. Oudere verlichting die nog goed is, gooien we niet weg. Verlichting staat niet overal, alleen op die locaties waar dat nodig is. Er zal kritisch bekeken worden of de huidige verlichting kan worden verminderd.

We gaan verder met het verduurzamen van de openbare verlichting. Per situatie wordt bekeken wat de beste oplossing is passend in de omgeving, binnen het budget en de stand der techniek. We zijn volger van nieuwe technieken, maar hebben niet de ambitie om koploper te zijn.

Onnodig lichthinder wordt voorkomen, de aan te schaffen materialen zijn zo duurzaam mogelijk en energiezuinig gefabriceerd. Dit laatste is afhankelijk van het aanbod door leveranciers.

Montferland neemt in haar keuzes waar mogelijk circulaire economie mee. Er is altijd een afweging tussen budget en duurzaamheid.

Landelijke regelgeving

In Nederland zijn gemeenten niet verplicht om te verlichten. Wat van belang is bij de openbare verlichting, is de hoeveelheid licht op straat (lichtsterkte) en de verdeling van het licht op de weg (gelijkmatigheid).

De huidige richtlijn is de NPR13201/A1. Het is een richtlijn: we mogen daarvan afwijken. De gemeente kiest ervoor om qua lichtsterkte op maximaal 75% van de thans geldende richtlijn (NPR13021/A1) te verlichten. Op bepaalde hoofdwegen en in centrum- en uitgangsgedieden staat vaak wel wat meer licht vanwege de verkeersintensiteit. Nieuwe verlichting is standaard dimbaar om toekomstige energiedoelstellingen te halen. Het streven is om met de bestaande mastafstand een zo goed mogelijke gelijkmatigheid te krijgen in die gebieden waar dat belangrijk wordt gevonden.

De gemeente Montferland kiest ervoor om niet aan het Politie Keurmerk Veilig Wonen te voldoen wat betreft de openbare verlichting. Achterpaden in eigendom van de gemeente, worden niet verlicht. De richtlijn wordt niet geheel gevolgd om niet teveel licht te hebben op straat, ook vanwege energie/duurzaamheid. Voor het Politie Keurmerk moet de volledige richtlijn worden gevolgd. (zie ook blz. 26; Politiekeurmerk Veilig Wonen).

Dit beleidsplan is leidend boven het Keurmerk Veilig Ondernemen qua hoeveelheid licht. De gemeente heeft haar installatieverantwoordelijkheid bij de onderhoudsaannemer gelegd en gezamenlijk met de omliggende gemeenten wordt hier toezicht opgehouden.

Ledverlichting

Ledverlichting is sinds een aantal jaren voor de openbare verlichting een geschikte verlichting. Doordat led heel gericht licht is, lijkt het soms op straat minder licht te geven of zie je soms geen licht als je de straat in kijkt terwijl het er wel is.

De gemeente Montferland vervangt de komende jaren alle verlichting die aan vervanging toe is door duurzame en energiezuinige verlichting. Per situatie wordt bekeken wat de beste techniek is. Dat kan een ledlamp zijn, maar kan ook een andere energiezuinige lichtbron zijn.

Lichthinder en lichtvervuiling

We spreken van lichthinder als een lichtbron hinder veroorzaakt voor bijvoorbeeld bewoners en van lichtvervuiling (ook wel horizonvervuiling genoemd) als er een gloed van licht van verre zichtbaar is boven een gebied.

De gemeente wil onnodige lichthinder en lichtvervuiling voorkomen. Dat kan zij niet alleen, maar wel gezamenlijk met inwoners en ondernemers. Het verzoek is om bewuster met licht en donkerte om te gaan. Dit kan bijvoorbeeld door:

- Alleen buiten te verlichten als het echt nodig is;
- Het licht goed te richten en af te schermen;
- Later op de avond het licht te dimmen (minder fel licht).

De gemeente hanteert daarbij ook de NSVV-richtlijn 'Lichthinder'.

Smart City

Een slimme stad (**smart city**) is een stad waarbij informatietechnologie en het internet der dingen (Internet of Things) gebruikt worden om de stad te beheren en te besturen. Deze technieken zijn nog volop in ontwikkeling.

De gemeente Montferland houdt de ontwikkelingen goed in de gaten, maar is geen koploper. Zodra er een slimme toepassing is die past bij de gemeente en ook financieel interessant is, wordt deze toegepast. Daarbij houden we uiteraard rekening met de privacy en beveiliging.

Technieken

De afgelopen jaren zijn er voor wat betreft de openbare verlichting, veel ontwikkelingen geweest. De techniek biedt heel veel mogelijkheden. Per situatie wordt bepaald wat de beste oplossing is, dat past bij het beschikbare budget en de stand der techniek. We zijn volger van nieuwe technieken, maar hebben niet de ambitie om koploper te zijn. Nieuw te plaatsen verlichting wordt standaard voorzien van een dimmer.

Dure systemen als een telemanagementsysteem of een detectiesysteem past de gemeente om financiële redenen nu nog niet toe.

Het beleid is 'Niet verlichten tenzij'.

Verkeers- en sociale veiligheid

Voor verlichting hebben we te maken met verkeers- en sociale veiligheid. Voor veel mensen is licht veiligheid. Licht is emotie en maakt het daardoor een ingewikkeld onderwerp. Maar ook overdag vinden er ongelukken plaats en wordt er ingebroken. We spreken over verkeersveiligheid als we veilig van A naar B willen reizen. Het gaat over een veilige en vlotte afwikkeling van het verkeer. Het uitgangspunt is **'Niet verlichten, tenzij'**.

Sociale veiligheid kunnen we verdelen in objectieve (is meetbaar, zoals het aantal inbraken) en subjectieve sociale veiligheid (is het gevoel van veiligheid en voor iedereen anders). Zowel de objectieve als subjectieve sociale veiligheid zijn onder andere afhankelijk van de overzichtelijkheid van een gebied en de aanwezigheid en herkenbaarheid van andere mensen. Aanpassingen aan de weg of het groen vinden plaats als dat mogelijk en nodig is om de overzichtelijkheid van een gebied te verbeteren. Er is echter ook voldoende sociale controle nodig. Anders ontstaat er schijnveiligheid. De gemeente probeert schijnveiligheid juist te voorkomen. Er wordt gekozen voor een kleur waarbij de gezichten goed herkenbaar zijn in woonwijken en centrumgebieden.

Beleidsuitgangspunten openbare verlichting 2020-2024 gemeente Montferland

Bedrijventerrein

Voor de openbare verlichting op de bedrijventerreinen kiest de gemeente voor een gematigd lichtniveau dat in de avond/nacht gedimd kan worden. De kleur van de verlichting is warm wit, waarbij een juiste kleurweergave mogelijk is.

Voor het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is dit beleidsplan leidend qua hoeveelheid licht.

Als gemeente zijn we terughoudend in het toestaan van displays/lichtkranten. Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente met ondernemers in gesprek, om te bekijken of de verlichting van ondernemers ook 's nachts gedimd of zelfs uitgeschakeld kan worden.

Dit is niet wenselijk qua kleur licht en qua felheid in de nacht.

Bezienswaardigheden

Montferland wil monumenten, molens, kerken e.d. niet vanzelfsprekend verlicht hebben. Alleen als het een waardevolle toevoeging levert aan het beeld in de avond, wordt er verlicht. En dan maar een beperkt aantal uren. In ieder geval wordt de verlichting na 23.00 uur uitgeschakeld als dit technisch mogelijk is. Indien uitzetten niet passend is, wordt de verlichting gedimd.

De verlichting dient goed gericht te zijn en niet omhoog te stralen. Zo kan onnodige lichthinder en lichtvervuiling verminderd worden.

Bestaande verlichting in eigendom van de gemeente, wordt de komende jaren (indien dit nodig is) vervangen en conform bovenstaande ingericht.

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente Montferland in gesprek met andere eigenaren van monumenten, kerken, bomen en dergelijke.

Gezamenlijk wordt bekeken of het mogelijk is om deze verlichting ook na 23.00 uur uit te doen zetten en de verlichting goed te richten, duurzaam en energiezuinig te maken en niet te felle verlichting te hebben.

Dit is niet wenselijk in de nacht.

Dit is wat we graag zien, alleen overdag zichtbaar.

Buitengebied

De gemeente wil het donkere landschap beschermen en verstoring voor dieren, lichtvervuiling en onnodig energieverbruik voorkomen en is de afgelopen jaren al voorzichtig geweest met het plaatsen van verlichting in het buitengebied. Vooral in het "oud Didamse deel" is veel verlichting in het buitengebied geplaatst. Het uitgangspunt is dat we het buitengebied niet verlichten.

Bij nieuwe situaties wordt eerst gekozen voor markering of reflectoren. Die kunnen vaak een goede (of zelfs betere) bijdragen leveren aan de verkeersveiligheid.

De gemeente verlicht, buiten de bebouwde kom, alleen noodzakelijke punten, zoals kruisingen, t-splitsingen of scherpe bochten, als dit voor de verkeersveiligheid noodzakelijk is en er geen andere alternatieven geschikt zijn. We noemen dit vaak conflictpunten.

Waar nu geen verlichting staat, komt in principe geen verlichting.

De gemeente plaatst geen verlichting in het buitengebied om reden van sociale veiligheid om schijnveiligheid te voorkomen (een weg verlichten terwijl er geen sociale controle is).

Op sommige locaties in het buitengebied staat nu verlichting die wellicht niet nodig is. In samenspraak met de inwoners bekijken we of deze weg kan. Of vervangen kan worden door een alternatief (schrikhek, belijning e.d.).

Dit is niet wenselijk qua hoeveelheid licht.

Dit is soms wel wenselijk.

Centrumgebied

In centrumgebieden wordt alleen gekozen voor decoratieve (afwijkende) masten als deze in belangrijke mate bijdragen aan de sfeer en herkenbaarheid. Vanwege de hogere kosten wordt in iedere situatie apart besloten of dit wenselijk en haalbaar is.

De verlichting wordt in de avond gedimd (minder fel branden) zodra dit technisch mogelijk is. Op de parkeerterreinen is het licht in de avond gedimd en waar mogelijk gaat het in de nacht uit (zodra dit technisch mogelijk is).

Als lichtkleur wordt (warm) wit licht aangehouden vanwege de kleur- en gezichtsherkenning.

Feestverlichting in het centrum wordt in overleg met de middenstand bepaald. Het mag daar op de openbare verlichting aangesloten worden. De energiekosten zijn voor de gemeente.

De gemeente is zeer terughoudend ten aanzien van nieuwe leddisplays, maar ziet ook dat deze vorm van reclame een nieuwe ontwikkeling is. In ieder geval zijn knipperende reclames niet toegestaan. De leddisplays dienen in elk geval gedimd te worden in de avond en in de nacht uit gezet te worden.

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente in gesprek met winkeliers en andere bedrijven in het centrumgebied over duurzaamheid, energiebesparing, sfeer en leefbaarheid.

Dit is niet wenselijk door de diversiteit.

Dit is wat we wel willen.

Fietsroutes

De gemeente maakt een onderscheid ten aanzien van verlichting op de beide soorten fietsroutes:

- Recreatieve fietspaden: Deze worden niet verlicht.
- Dagelijkse fietsroutes: Hierbij maken we een onderscheid in hoofdfietsroutes, dagelijkse fietsroutes en schoolfietsroutes.

Uitgangspunt is dat in de gemeente alleen hoofdfietsroutes binnen de kom verlicht. Per situatie bekijken we of deze verlichting in de nacht uit kan. In ieder geval wordt het licht gedimd zodra dat technisch mogelijk is.

Als het geen hoofdfietsroute is binnen de kom, wordt deze niet verlicht. Soms wordt deze echter toch 'mee verlicht' door de verlichting langs de rijbaan.

Belangrijke schoolfietsroutes worden in principe verlicht (direct of indirect), dit wordt per situatie bepaald. Bovendien wordt daar waar mogelijk de verlichting in de nacht uit gezet en 's morgens gaat het licht weer aan of middels een detectiesysteem dynamisch.

Recreatief dus niet verlicht.

Mee verlicht met de rijbaan.

Inwoners en licht

De gemeente vraagt haar inwoners om bewuster met licht en donkerte om te gaan. Dit kan bijvoorbeeld door:

- Alleen buiten te verlichten als het echt nodig is;

- Gebruik te maken van sensorlampen, tijdschakelaars of bewegingsmelders;
- Tuinverlichting na 23.00 uur uit te doen, geen fel licht te gebruiken en goed te richten;
- Paardenbakken alleen te verlichten op het moment dat ze gebruikt worden en dan een laag vermogen gebruiken dat goed gericht is op de paardenbak;
- Later op de avond te dimmen (minder fel licht).

Gezamenlijk kunnen we energie besparen, zorgen voor minder lichthinder en lichtvervuiling verminderen!

Dit is zeker in de nacht niet wenselijk.

Natuurgebied

De gemeente Montferland is zuinig op haar natuurgebieden. Zij wil de flora en fauna beschermen. Niet alleen overdag, maar ook in de avond en nacht.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vraagt de gemeente vrijwel altijd om landschappelijke inpassing, zodat ook een kwaliteitswinst wordt geboekt voor het landschap.

Er wordt geen openbare verlichting in natuurgebieden geplaatst.

De gemeente zet zich in om gebieden waar donkerte van belang is, zo donker mogelijk te houden. De gemeente gaat, waar van toepassing, in gesprek met eigenaren van storende en overbodige lichtbronnen.

Dit is wat we willen, niet verlichten.

Paardenbak

In het bestemmingsplan buitengebied staat aangegeven waar een paardenbak gerealiseerd mag worden. Belangrijk is dat de paardenbakken goed in het landschap zijn

ingepast. Lichtmasten bij paardenbakken mogen alleen binnen het bouwvlak worden gerealiseerd.

Er mag geen lichthinder ontstaan. Ook mag het licht geen gevaar voor de verkeersveiligheid opleveren. Indien er wel lichthinder (dreigt te) ontstaan, gaat de gemeente in gesprek met de eigenaar. Indien noodzakelijk formuleert de gemeente nadere eisen.

Alleen licht waar dat is toegestaan en geen lichthinder.

Park

Parken worden niet meer verlicht. Daar waar nu nog verlichting staat, wordt deze in bekeken of ze verwijderd kunnen worden. Wel in overleg met de aanwonenden en gebruikers van het park.

Dit is wat we wel willen.

Dit willen we niet meer.

Parkeerterrein

De gemeente kijkt per parkeerterrein of er licht nodig is en zo ja op welk tijdstip. Als het parkeerterrein verlicht wordt, dan wordt deze altijd in de avond gedimd als dit technisch mogelijk is. Bij terreinen die 's nachts leeg zijn, gaat de verlichting na 23.00 uur (of eerder) uit als dit technisch mogelijk is.

Indien er aanleiding toe is, gaat de gemeente in gesprek met bedrijven, winkels, sportverenigingen en andere instellingen om te spreken over duurzaamheid, bewuster te verlichten, energiebesparing en leefbaarheid.

Moeten we dit in de nacht verlicht hebben?

Deze wordt gebruikt in de nacht.

Reclame

De gemeente staat reclameborden (zowel onverlicht als verlicht) aan lantaarnpalen niet toe, net als de voorgaande jaren. Verlichte lichtmastreclames zorgen voor lichtvervuiling en een hoger energieverbruik.

Feestverlichting mag op het net van de openbare verlichting aangesloten worden. In het centrum mag, op bepaalde locaties en in overleg tussen de gemeente en de middenstand, feestverlichting aan de lantaarnpalen bevestigd worden.

We zijn terughoudend ten aanzien van nieuwe leddisplays (grote reclame borden met wisselende beelden).

Voor overige reclames geldt dat getoetst wordt aan de APV (Algemene Plaatselijke Verordening) en aan het geldende bestemmingsplan. Daarnaast toetst de gemeente, ter voorkoming van lichthinder door reclame, aan de richtlijnen van de NSVV (Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde).

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente in gesprek met de ondernemer(s) om terughoudend te zijn met verlichte reclameborden/etalages en dergelijke.

De verlichting van de reclame is fel waardoor de straatverlichting wegvalt.

Recreatie

Recreatie is belangrijk voor de gemeente. Wel moet continue afgestemd worden of het de natuurgebieden niet schaadt en is het belangrijk om terughoudend te zijn met licht in de natuur- en buitengebieden.

In die situaties waar daar aanleiding toe is, gaat de gemeente in gesprek met de recreatieondernemers om terughoudend te zijn met verlichting, deze in de avond te dimmen en in elk geval na 23.00 uur uit te doen.

Belangrijk dat niet onnodig licht brandt, dit is niet nodig

Sportvelden

Daar waar de verlichting op de sportvelden in eigendom van de gemeente is, gaat de gemeente deze goed af laten stellen om onnodig lichthinder te voorkomen. Indien deze verlichting niet van de gemeente is, gaat zij in gesprek met de sportverenigingen indien de verlichting verbeterd kan worden.

De verlichting op de parkeerterreinen bij de sportvelden die in eigendom zijn van de gemeente, gaan in principe na 00.00 uur uit (zodra technisch mogelijk is). Dit wordt echter wel per situatie bekeken en is in overleg met de sportverenigingen.

Als het licht op de parkeerterreinen bij de sportparken niet van de gemeente is, dan gaat zij in overleg met de sportverenigingen om te bespreken of het licht op die parkeerterreinen ook na 00.00 uur uit kan. Kan dat om bepaalde redenen niet, dan wordt gevraagd om het licht te dimmen.

Dit willen we niet

Het licht alleen aan bij gebruik en goed richten

Stallen en kassen

Er mag geen lichthinder voor omwonenden en de flora en fauna ontstaan.

Stallen en kassen moeten landschappelijk ingepast worden.

Vanuit het activiteiten besluit wordt de afscherming aangegeven. Als er lichthinder is, dan gaat de gemeente in gesprek met de eigenaren om mogelijke lichthinder te voorkomen of te beperken.

Licht vanaf verre niet zichtbaar zijn.

Stationsgebied

Het licht dat van de gemeente is wordt in de late avond en nacht gedimd zodra dit technisch mogelijk is. De gemeente gaat in gesprek met ProRail om te bespreken of de hoeveelheid licht van hun in de late avond en nacht gedimd kan worden.

Veel licht waar de gemeente geen eigenaar van is.

Voet- en achterpad

Voetpaden langs een doorgaande weg worden over het algemeen mee verlicht met de rijbaan of het fietspad als daar verlichting op staat.

Losse voetpaden worden niet verlicht, tenzij er geen verlichte (kortsluitende) alternatieve looproute is. Daarbij moet er ook voldoende sociale controle zijn. Dit wordt per situatie beoordeeld.

Soms wordt een verbindingspad tussen de wijken wel beperkt verlicht, ook al is er weinig sociale controle. Dit omdat veel mensen er toch gebruik van maken. De gemeente bekijkt of deze verlichting (zodra technisch mogelijk) uit kan in de nacht. In ieder geval wordt de verlichting gedimd zodra dit mogelijk is.

Indien een voetpad wel direct verlicht wordt, dan wordt deze in de avond gedimd en/of in de nacht uitgeschakeld als dit technisch mogelijk is.

Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht, net als in de voorgaande jaren. De reden waarom we achterpaden niet verlichten, is dat deze niet gezien worden als 'openbaar terrein'. Er is vaak weinig sociale controle.

De meeste achterpaden zijn echter niet van de gemeente. Dan bepaalt de eigenaar (vaak de woningstichting) wat er met de verlichting gebeurt. Wel gaat de gemeente in gesprek met deze partijen om te bekijken of de verlichting niet ook weg kan of uit in de nacht.

Achterpad niet verlicht.

Voetpad binnen de kom is verlicht.

Wegen

Het uitgangspunt voor de wegen buiten de bebouwde kom is 'Niet verlichten, tenzij'. Voor de verkeersveiligheid kijkt de gemeente eerst of met markering of reflectie een goede oplossing gecreëerd kan worden.

Per type weg bekijkt de gemeente óf en zo ja, welke hoeveelheid licht wenselijk is. De verlichting die geplaatst wordt, is duurzame verlichting.

Op die locaties waar dat belangrijk is, wordt de gelijkmatigheid zo goed mogelijk gemaakt. De bestaande afstand tussen de lantaarnpalen is leidend. Bij nieuwe aanleg wordt op maximaal 75% van de richtlijn verlicht qua lichtsterkte en er wordt geen verticale verlichtingssterkte aangehouden. De nieuwe verlichting wordt gedimd.

De komende beleidsperiode wordt in het buitengebied gekeken, samen met inwoners en gebruikers, of er nog verlichting weg kan.

Schijnveiligheid wil de gemeente proberen te voorkomen.

Het ontwerp is een integraal ontwerp om groen en openbare verlichting zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

Doorgaande weg in het centrum met verlichting.

Dit willen we meer, een weg met markering en zonder verlichting.

Woongebied

De gemeente kiest een lichtkleur waarbij een goede kleur- en gezichtsherkenning mogelijk is. De gemeente verlicht op maximaal 75% van de thans geldende richtlijn voor verlichting qua lichtsterkte. Het streven is om met de bestaande mastafstand een zo goed mogelijke gelijkmatigheid te krijgen in die gebieden waar dat belangrijk wordt gevonden. De gemeente houdt geen verticale lichtsterkte aan en lichthinder wordt zoveel mogelijk voorkomen. Ook proberen we lichtvervuiling zoveel mogelijk te voorkomen. We kijken nog kritischer welke verlichting in de nacht uit kan. Nieuwe verlichting wordt bovendien altijd gedimd.

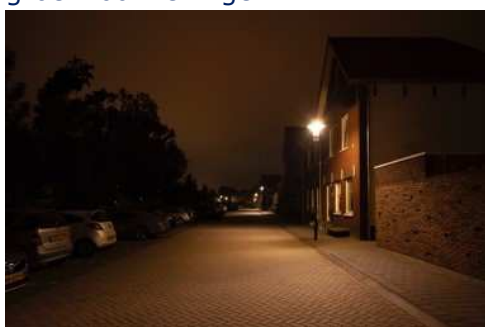
Schijnveiligheid wordt zoveel mogelijk voorkomen. De gemeente houdt geen Politie Keurmerk Veilig Wonen aan voor de openbare verlichting.

Losse voetpaden (solitaire voetpaden) worden alleen verlicht wanneer 's avonds geen (kortsluitende) alternatieve verlichtingsroute voorhanden is én beschikken over voldoende sociale controle.

Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht. Parkeerterreinen worden voorzien van goede dimbare openbare verlichting (bij vervanging). Vanuit het oogpunt van milieu, kan besloten worden de verlichting op een parkeerterrein dat niet of nauwelijks wordt gebruikt, in de nachtelijke uren uit te zetten.

Bij grote veranderingen in het lichtbeeld op straat, worden inwoners geïnformeerd of betrokken.

Bij herinrichting of nieuwbouw, wordt de verlichting afgestemd met de aanwezige groenvoorzieningen.

Dit willen we meer, gericht wit licht in de straat.

Dit willen we niet meer. Zoveel licht en vooral lichthinder.

Colofon

Beleidsplan openbare verlichting 2020-2024 gemeente Montferland

Opdrachtgever: J. te Grotenhuis- gemeente Montferland

Tekst en ontwerp: Lieftink Advies, Heleen Lieftink

Foto's: M. Koelink

Mei 2019

Bijlage 1: Factsheets kaders

Duurzaamheid, Energie en Milieu

De gemeente Montferland heeft duurzaamheid, energiebesparing en aandacht voor het milieu centraal staan in al haar werkwijze.

Maar wat is duurzaamheid. Het is inmiddels een containerbegrip geworden. De Wereldcommissie voor milieu en ontwikkeling omschrijft duurzaamheid als een "ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen".

Dus: kijk naar de huidige behoefte die de mensen op de aarde hebben en hoe dit in de toekomst ontwikkeld kan worden zonder dat de mensen, het milieu of de economie in gevaar komen.

De gemeente heeft als ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Dit is vastgelegd in het Akkoord van Groenlo door de 8 Achterhoekse gemeenten in 2013. Nu kan de gemeente dat niet alleen, maar wel samen met onze inwoners, ondernemers en organisaties. Belangrijk is om eerst te kijken hoeveel energie er echt nodig is en daarna te kijken hoe die energie energieneutraal opgewekt kan worden. Dit is reeds vastgelegd in de regionale uitvoeringsagenda van 2016.

Door met elkaar in gesprek te gaan, kunnen er stappen gemaakt worden. Welke materialen zijn zo duurzaam mogelijk, gegeven de situatie en markt? Daarbij wordt gekeken naar de hele cyclus van winning, productie, gebruik, verwijderen en hergebruik van materialen.

Er zijn in de gemeente heel veel interessante duurzame initiatieven. De gemeente ondersteunt deze waar mogelijk, faciliteert en verbindt nieuwe initiatieven uit de samenleving en zoekt de samenwerking met bedrijven, inwoners en organisaties. De gemeente is betrokken bij initiatieven zoals de Achterhoekse Groene Energie Maatschappij, het Achterhoekse VerduurSaam Energieloket en de lokale Energie coöperatie Montferland Klimaatneutraal. Voorbeelden van lokale initiatieven die de gemeente heeft ondersteund zijn de energieneutrale woningen in 's-Heerenberg, Zeddam en Stokkum, collectief zonedak in Didam (postcoderoosproject) en de kleine windmolens op het dak van TP Metal in 's-Heerenberg en de eigen gemeentewerf in Loerbeek.

De gemeente Montferland heeft in 2013 het Akkoord van Groenlo ondertekend samen met de Achterhoekse gemeenten. In 2030 willen de gemeenten energieneutraal zijn. Inmiddels is er een regionaal uitvoeringsagenda ontwikkeld om de doelstellingen uit het akkoord te realiseren.

De ambitie is dan ook om in 2030 een besparing te realiseren van 55% op gas en 20% op elektriciteitsverbruik. De overige energie dient volledig duurzaam opgewekt te worden door middel van zonnepanelen, windturbines en mestvergisters.

Om de Achterhoek in 2030 energieneutraal te hebben, zijn de volgende installaties nodig:

- 124 windmolens (naast de 14 bestaande)
- 958 zonnestroominstallaties op bedrijfsdaken
- 355 zonneparken (veldopstellingen)
- 69 biomassacentrales
- 27 biovergistinginstallaties

Om dit alles te kunnen realiseren is samenwerking tussen verschillende partijen noodzakelijk. Gemeenten hopen op medewerking van inwoners, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties om de hoge ambitie waar te kunnen maken.

Duurzaamheidsregelingen

Er zijn diverse duurzaamheidsregelingen in de gemeente. Via het [VerduurSaam Energieloket](#) kunnen onze inwoners en ondernemers terecht met alle vragen over energiebesparing en duurzame energie.

Landelijk Energieakkoord

In het landelijk Energieakkoord is afgesproken dat de gemeente in 2020 20% energie bespaard heeft (t.o.v. 2013) en in 2030 50%.

De openbare verlichting in de gemeente Montferland beslaat ongeveer 35% van het totale energieverbruik net als in de omliggende gemeenten. Een energiezuinige openbare verlichting levert dus een aanzienlijke bijdrage aan het bereiken van deze doelstellingen. Het minimaliseren van het aantal masten en armaturen vergroot de duurzaamheid.

Beperken van lighthinder voor flora en fauna

Een overdaad aan kunstlicht in de nacht kan een bedreiging vormen voor de biodiversiteit in de natuur. Het leven van planten en dieren wordt erdoor verstoord. Gevolgen van deze verstoring kunnen onder meer zijn: verandering van de habitatkwaliteit, ontregeling van biologische ritmes, desoriëntatie en aantrekking door licht (met mogelijk fatale afloop voor onder andere vogels en insecten).

Het donkere, nachtelijke leven is voor het in standhouden van soorten en ecosystemen even belangrijk als het leven overdag. We hebben prachtige natuurgebieden in onze gemeente. Dit zijn kwetsbare gebieden waar we zuinig op zijn.

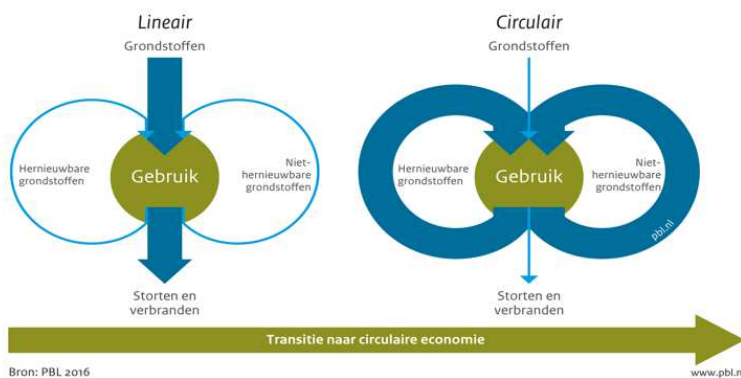
De bescherming van de duisternis en het donkere landschap valt onder de Wet Milieubeheer/Activiteitenbesluit. Het beschermen van de duisternis en het donkere landschap valt onder de zorgplicht. Het bevoegd gezag mag via de zorgplicht maatregelen of voorzieningen voorschrijven aan inrichtingen zoals gedefinieerd in artikel 1.1 lid 1 van de Wet milieubeheer.

Circulaire economie

Door een toenemende wereldbevolking en welvaart wordt het efficiënt omgaan met grondstoffen steeds belangrijker. Zowel vanuit milieubelasting als vanuit de schaarste van materialen.

In de huidige situatie maken we, gebruiken we en gooien we weer weg. Dit noemen we een lineaire economie. Het tegenovergestelde is een circulaire economie. Daarbij worden grondstoffen slechts één keer onttrokken aan de omgeving, om vervolgens steeds opnieuw gebruikt te worden. Afval bestaat in de circulaire economie dus niet meer. De natuur is van zichzelf circulair.

Van een lineaire naar een circulaire economie

Een verregaande vorm van circulaire economie is dat de gemeente geen eigenaar meer is van de producten, maar leaset. Alle producten gaan na gebruik dan weer terug naar de leverancier die ze vervolgens uit elkaar haalt en alle onderdelen opnieuw gebruikt.

Beleid

Voor wat betreft de openbare verlichting proberen we materialen aan te schaffen die zo duurzaam mogelijk zijn. Oudere verlichting die nog goed is, gooien we niet weg. Verlichting staat niet overal, alleen op die locaties waar dat nodig is. Er zal kritisch bekeken worden of de huidige verlichting kan worden verminderd.

We gaan verder met het verduurzamen van de openbare verlichting. Per situatie wordt bekeken wat de beste oplossing is passend in de omgeving, binnen het budget en de stand der techniek. We zijn volger van nieuwe technieken, maar hebben niet de ambitie om koploper te zijn.

Onnodig lichthinder wordt voorkomen, de aan te schaffen materialen zijn zo duurzaam mogelijk en energiezuinig gefabriceerd. Dit laatst is afhankelijk van het aanbod door leveranciers.

Montferland neemt in haar keuzes waar mogelijk circulaire economie mee. Er is altijd een afweging tussen budget en duurzaamheid. De gemeente zet in op energiebesparing door voor de openbare verlichting:

- Een zo laag mogelijk vermogen te gebruiken;
- Energiezuinige en efficiënte lichtbronnen te gebruiken;
- De verlichting na de spits te dimmen zodra dit technisch mogelijk is;
- In overleg met inwoners verlichting verminderen of uit te zetten in de nacht;
- Gebruik te maken van alternatieven voor verlichting zoals markering en reflectie.

Werkpunten gemeente Montferland:
Duurzaamheidsbeleid is leidend;
Verlichting wordt verduurzaamd wanneer en waar mogelijk;
Materialen zo mogelijk hergebruiken;
Onnodige lichthinder voorkomen;
Aankoop duurzame materialen;
Kijken waar wel en waar niet verlichting nodig is.

Landelijke regelgeving Openbare Verlichting en Montferland

In Nederland bestaat geen wettelijke verplichting tot het plaatsen van openbare verlichting. Wel hebben we te maken met een aantal wetten, regelingen en keurmerken. Onderstaand de belangrijkste regelgeving met daarbij de keuze van de gemeente.

Aansprakelijkheid (Burgerlijk Wetboek)

De wegbeheerder kan op basis van boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (BW) aansprakelijk worden gesteld voor letsel en schade. Dit kan wanneer de openbare verlichting niet voldoet aan de eisen die men in de gegeven omstandigheden daaraan mag stellen (artikel 6.162 e.v. en artikel 6.174). Dit geldt alleen ten aanzien van de verkeersveiligheid en niet ten aanzien van de sociale veiligheid.

Het gaat hierbij om risicoaansprakelijkheid. De gemeente dient in voorkomende gevallen aan te tonen dat haar, zowel op het gebied van verlichtingskwaliteit als wat betreft het onderhouden van de verlichtingsinstallatie, in redelijkheid niets te verwijten valt.

Richtlijn Openbare Verlichting

In Nederland zijn gemeenten niet verplicht om te verlichten, wel is er een zorgplicht. Dat wil zeggen dat als er een lantaarnpaal staat, we die goed moeten onderhouden zodat deze niet zomaar om kan vallen. Ook de locatie is van belang, bijvoorbeeld dat de lantaarnpaal niet midden op een weg staat.

Wat van belang is bij de openbare verlichting, is de hoeveelheid licht op straat (lichtsterkte) en de verdeling van het licht op de weg (gelijkmatigheid).

De huidige richtlijn is de NPR13201/A1. Deze biedt een advies over hoeveel licht op straat nodig is. Dit hangt natuurlijk af van de locatie, het soort weg en de hoeveelheid verkeer er is op de weg.

Het is een richtlijn: we mogen daarvan afwijken.

De gemeente kiest ervoor om qua lichtsterkte op maximaal 75% van de thans geldende richtlijn (NPR13021/A1) te verlichten. Op bepaalde hoofdwegen en in centrum- en uitgangsgedieden staat vaak wel wat meer licht vanwege de verkeersintensiteit.

Nieuwe verlichting is standaard dimbaar om toekomstige energiedoelstellingen te halen. De richtlijn NPR13201/A1 noemt ook de verticale lichtsterkte (E-verticaal). Dat wil zeggen de hoeveelheid licht op 1,5m hoogte op een verticaal punt.

Dit is echter een waarde die door heel veel factoren beïnvloed wordt. Denk maar aan licht van etalages, koplampen van auto's, licht vanuit woningen e.d. De verticale lichtsterkte is dus lastig te meten. Daar komt bij dat deze waarde in de richtlijn dusdanig hoog is, dat er dan 3 keer zoveel lichtmasten op straat moeten komen. Dat vindt de

gemeente Montferland (net als de omliggende gemeenten) niet wenselijk qua kosten, energieverbruik, landschap en overlast.

Gelijkmatigheid

Naast de lichtsterkte is de gelijkmatigheid van belang op sommige locaties. Dit is de verdeling van het licht op de weg. We noemen dit de gelijkmatigheid. Hoe gelijkmatiger de verlichting is, hoe minder zwarte vlekken er op straat te zien zijn en hoe beter we met een lager lichtniveau toe kunnen. Als de afstand tussen de zwarte vlekken te klein is, dan kan dit hetzelfde effect geven als rijden op een weg met bomen in de berm, waar de zon laag tussendoor schijnt.

De gelijkmatigheid kan ook bijdragen aan een gevoel van veiligheid.

Foto: Potstal in Beek. Goede gelijkmatige verdeling van het licht op het wegdek waardoor er geen zwarte vlekken ontstaan.

Het streven is om met de bestaande mastafstand een zo goed mogelijke gelijkmatigheid te krijgen in die gebieden waar dat belangrijk wordt gevonden.

Politiekeurmerk Veilig Wonen

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) wordt veel gebruikt door projectontwikkelaars. Het is geen verplicht Keurmerk. Veel gemeenten hanteren het keurmerk niet (meer). Het Keurmerk bestaat uit diverse certificaten. Het maakt een onderscheid tussen bestaande bouw en nieuwbouw.

Het keurmerk Veilige Woning gaat om de woning zelf, het hang- en sluitwerk en de buitenverlichting.

Het certificaat Veilige Omgeving zegt wat over de openbare verlichting. Achterpaden moeten verlicht worden, grotere parkeergarages moeten van veel licht voorzien worden, en de richtlijn voor de openbare verlichting moet volledig aangehouden worden.

De gemeente Montferland kiest ervoor om niet aan het PKVW te voldoen wat betreft de openbare verlichting. Achterpaden in eigendom van de gemeente, worden niet verlicht.

De hoeveelheid licht op straat en op parkeerterreinen wordt afgestemd op de omgeving en gebruiksfrequentie. De gemeente hanteert niet de richtlijn, maar wijkt daar bewust vanaf. Net als in omliggende gemeenten.

Projectontwikkelaars gebruiken het PKVW vaak als een verkoopargument. Op een woning met het keurmerk Veilige Woning kunnen bewoners korting krijgen op hun verzekeringspremie. Projectontwikkelaars kunnen op de nieuwbouwprojecten wel een PKVW afgeven, maar zonder het certificaat openbare verlichting. De bewoners hebben dan toch recht op korting op hun verzekeringspremies.

Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO)

Bij het Keurmerk Veilig Ondernemen werken ondernemers, brandweer, politie en gemeenten samen aan een set maatregelen waar verlichting onderdeel van uitmaakt. Er zijn geen normen of verplichtingen. De gemeente Montferland heeft op het bedrijventerrein in 's-Heerenberg het KVO-B (bedrijven). Dit beleidsplan is echter leidend qua hoeveelheid licht op straat.

Installatieverantwoordelijkheid

Elke gemeente dient een installatieverantwoordelijke en diverse andere personen aan te wijzen om volgens de NEN 3140 'Bedrijfsvoering van elektrische installaties-Laagspanning' te zorgen voor de veiligheid bij het werken aan elektrische objecten in het laagspanningsgebied. Voor het ondergronds netwerk is de netbeheerder Liander verantwoordelijk.

De gemeente heeft haar installatieverantwoordelijkheid bij de onderhoudsaannemer gelegd en gezamenlijk met de omliggende gemeenten wordt hier toezicht opgehouden.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Verlichten op maximaal 75% van de geldende richtlijn;
- Streven naar een zo goed mogelijke gelijkmatigheid waar dat van toepassing is;
- Geen eis voor de verticale lichtsterkte aanhouden;
- Per situatie de beste oplossing toepassen passend bij budget en stand van de techniek;
- Geen PKVW voor wat betreft de openbare verlichting;
- Geen KVO voor wat betreft de openbare verlichting, dat wil zeggen dat de hoeveelheid licht bepaald wordt door dit beleidsplan.

Led

Ledverlichting is sinds een aantal jaren voor de openbare verlichting een geschikte verlichting. De ledlampen zijn kwalitatief goed en ook qua aanschafkosten niet hoger meer dan conventionele verlichting. Sterker nog, conventionele verlichting wordt steeds minder verkrijgbaar.

Voor verlichting in huizen is de led al meerdere jaren op de markt.

Leds zijn kleine puntbronnen die veel en efficiënt licht geven.

Foto: Afbeelding van een ledje

Ledverlichting is zeer goed dimbaar en geeft direct het volle vermogen. In tegenstelling tot andere lampen, kan een ledlamp slecht tegen warmte.

Doordat led heel gericht licht is, lijkt het soms op straat minder licht te geven of zie je soms geen licht als je de straat in kijkt terwijl het er wel is. Vaak is er echter meer licht op straat dan bij de oude verlichting. Dat komt omdat de andere, oudere, lichtbronnen meer rondom licht, strooilicht, geven. Vaak worden voortuinen en gevels van huizen dan ook mee verlicht. Veel mensen vinden dat juist weer hinderlijk (lichthinder). Door de ledverlichting is het licht meer gericht, waardoor gevels van huizen nu niet meer verlicht worden.

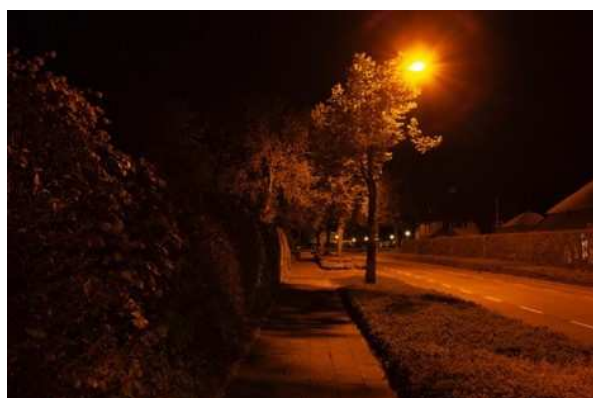

Foto: Singel in Didam

Foto: Wilhelminastraat in Didam

Je ziet links de oudere verlichting en rechts de ledverlichting. Kijk je naar de ledverlichting rechts dan lijkt het daar veel donkerder in de straat. Je hebt echter veel meer licht op de straat. Doordat het licht zo gericht is, straalt het niet alle kanten op zoals op de linker foto.

Leds zijn in diverse kleuren verkrijgbaar. Hoe blauwer het licht, hoe energiezuiniger en efficiënter het licht is. Maar hoe blauwer hoe killer en kouder het licht is.

Door het toepassen van ledverlichting neemt het energieverbruik af, maar ook de onderhoudskosten. Een ledlamp kan vele jaren mee (circa 20-25 jaar), terwijl de andere lampen maar tussen de drie en twaalf jaar mee gaan.

Beleid

De gemeente Montferland vervangt de komende jaren alle verlichting die aan vervanging toe is door duurzame en energiezuinige verlichting. Per situatie wordt bekeken wat de beste techniek is. Dat kan een ledlamp zijn, maar kan ook een andere energiezuinige lichtbron zijn.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- We passen duurzame en energiezuinige verlichting toe;
- Per situatie wordt de beste oplossing gekozen afhankelijk van de omgeving, techniek en de beschikbare middelen.

Lichthinder en lichtvervuiling

Kunstlicht kan onbedoeld zorgen voor lichthinder of lichtvervuiling. Vaak wordt er niet opgelet en kan het voorkomen worden.

Lichthinder

We spreken van lichthinder als een lichtbron hinder veroorzaakt voor bijvoorbeeld bewoners.

Foto: St. Martinusstraat in Beek. Voorbeeld van lichthinder. Lantaarnpaal schijnt volop in het huis.

Lichthinder kan ook voor de flora en fauna ontstaan. Deze kunnen echter dit niet zelf aangeven.

Lichtvervuiling

We spreken van lichtvervuiling of ook wel horizonvervuiling genoemd, als er een gloed van licht van verre zichtbaar is boven een gebied. Dit kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door kassen, stallen, sportvelden, bedrijven of andere lichtbronnen. Op onderstaande foto's is dat duidelijk te zien.

Beleid

De gemeente wil onnodige lichthinder en lichtvervuiling voorkomen. Dat kan zij niet alleen, maar wel gezamenlijk met inwoners en ondernemers. Het verzoek is om bewuster met licht en donkerte om te gaan. Dit kan bijvoorbeeld door:

- Alleen buiten te verlichten als het echt nodig is;
- Het licht goed te richten en af te schermen;
- Later op de avond het licht te dimmen (minder fel licht).

De gemeente hanteert daarbij ook de NSVV-richtlijn 'Lichthinder'. Hierin is opgenomen hoeveel licht op de gevels van huizen mag komen. Per gebied is dit verschillend.

Gezamenlijk kunnen we energie besparen, zorgen voor minder lichthinder en lichtvervuiling verminderen!

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Gezamenlijk onnodige lichthinder en lichtvervuiling zoveel voorkomen;
- Richtlijn Lichthinder hanteren.

Smart City

Een slimme stad (**smart city**) is een stad waarbij informatietechnologie en het internet der dingen (Internet of Things) gebruikt worden om de stad te beheren en te besturen. Deze technieken zijn nog volop in ontwikkeling.

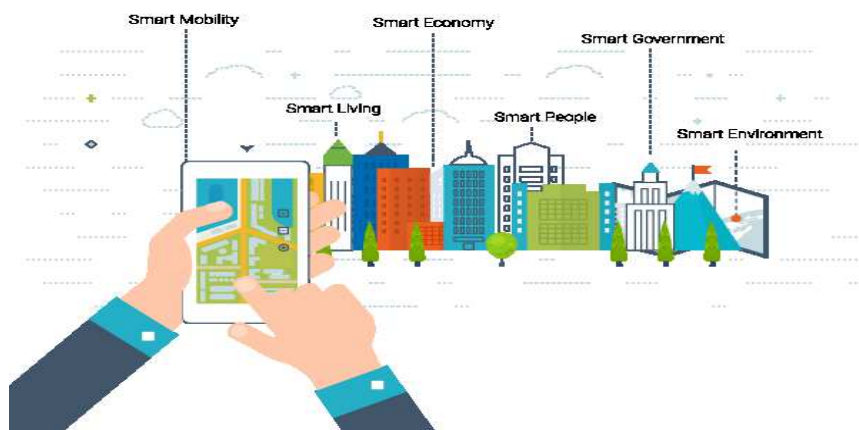
Enkele technieken worden al toegepast elders in het land. Denk daarbij aan een sensor in een vuilcontainer. Zodra de vuilcontainer bijna vol is komt er een signaal dat deze geleegd moet worden. Nu rijdt de vuilniswagen niet te vroeg (de vuilcontainer zit nog niet vol) of te laat (de vuilcontainer zit al vol). Andere ontwikkelingen zijn het meten van de wegdektemperatuur, fijnstof of een voorspelling van de temperatuur zodat met strooien daar rekening mee gehouden kan worden.

Bij al deze toepassingen is het van belang om goede afspraken te maken over de privacy en de beveiliging. Het hacken van gegevens en daarmee invloed te kunnen uitoefenen op de datastromen, dat moet voorkomen worden en vergt goed toezicht. Camera's kunnen van alles vastleggen, maar we moeten goed bekijken of dat wenselijk is en noodzakelijk. In geval van een ongeluk is het fijn als direct bij de alarmcentrales zichtbaar is wat er is gebeurd, wat de toestand van de slachtoffers is en waar het beste hulp op ingezet kan worden. Maar als het om een camera gaat die ziet waar we heen rijden, dan kan dat voor veel mensen ook het gevoel geven dat ze geen privacy meer hebben.

Als we het hebben over Smart City dan bestaat dat uit verschillende onderdelen:

- Slimme mobiliteit
- Slimme economie
- Slimme gemeente
- Slimme inwoners
- Slimme omgeving
- Slimme bebouwing

Alles bij elkaar zorgt voor een Slimme Stad.

Vooral steden zijn druk met de ontwikkeling van smart city, toch kan het ook voor onze gemeente handig zijn. De ontwikkelingen gaan razendsnel en ook de kosten nemen geleidelijk af voor slimme toepassingen.

Beleid

De gemeente Montferland houdt de ontwikkelingen goed in de gaten, maar is geen koploper. Zodra er een slimme toepassing is die past bij de gemeente en ook financieel interessant is, wordt deze toegepast. Daarbij houden we uiteraard rekening met de privacy en beveiliging.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- De ontwikkelingen worden in de gaten gehouden en toegepast zodra dit wenselijk en mogelijk is.

Technieken

De afgelopen jaren zijn er voor wat betreft de openbare verlichting, veel ontwikkelingen geweest. De techniek biedt heel veel mogelijkheden. Onderstaand staan de huidige technieken beschreven. De ontwikkelingen gaan echter snel waardoor nieuwe technologieën hier niet beschreven staan. De gemeente kiest ervoor om geen koploper te zijn, maar volgt wel alle ontwikkelingen en maakt per situatie de keuze welke technologie wordt toegepast dat het beste past in de situatie/omgeving en het beschikbare budget. Energiebesparing en duurzaamheid zijn bovendien leidend.

1. Dimmen

Op veel locaties wordt al sinds een aantal jaren de openbare verlichting gedimd of wordt een deel van de verlichting in de nacht uitgezet.

Dimmen van de verlichting betekent dat de lichtsterkte na een bepaald tijdstip minder fel brandt; er gaat dan geen licht uit.

Voordelen van dimmen zijn:

- Energiebesparing;
- Voorkomen of verminderen van lichthinder en lichtvervuiling;
- Lampen gaan langer mee;
- Besparing op de onderhoudskosten.

Op onderstaande foto's is het effect van dimmen te zien. Het valt meestal zelfs niet eens op dat de verlichting gedimd wordt. We krijgen van onze inwoners geen opmerkingen over de gedimde verlichting.

Foto: Hengelderweg in Didam; Licht brandt op volle sterkte tot 23.00 uur.

Foto: Hengelderweg in Didam; Licht brandt op 70% tussen 23.00 uur en 05.00 uur. Er is minder verkeer op straat, de ogen zijn gewend aan donker, minder lichthinder en we besparen energie.

2. Telemanagementsysteem

Een telemanagementsysteem is een systeem waarmee we de openbare verlichting kunnen 'managen'. Door het toevoegen van intelligentie aan een armatuur kan het licht op afstand worden bestuurd (licht feller zetten of minder fel op elk gewenst moment). Maar ook is te zien of een lamp brandt of in storing is. Dit zijn kostbare systemen en is tot nu toe alleen op het Stadsplein in 's-Heerenberg toegepast.

3. Detectie

Aan een telemanagementsysteem kan een detectiesysteem 'gehangen' worden. Dit is een oog dat registreert of er verkeerdeelnemers zijn. Het licht schakelt dan aan of wordt feller als er iemand aankomt. Het licht gaat een aantal masten vooruit aan (of feller branden) en na een bepaalde periode weer langzaam uit (of minder fel branden). Hiermee kan veel energie bespaard worden, omdat het licht alleen brandt (of feller is) als het nodig is. De kosten van een dergelijk systeem zijn (nog) erg hoog. De gemeente overweegt om op enkele locaties dit toe te passen.

4. Markering

In plaats van openbare verlichting zijn er ook andere manieren om het verloop van de weg aan te geven. Zoals kattenogen (glazen bollen waar het licht van een koplamp in reflecteert), lampjes in de as van de weg, schrikhekken (rood/wit gestreepte hekken), of reflecterende bordjes. Daarmee wordt de verkeersveiligheid en/of het comfort van de weggebruiker vergroot.

Openbare verlichting is dan niet meer nodig of wordt alleen ter aanvulling geplaatst waar dat nodig is. Er komen steeds meer (innovatieve) markeringstechnieken op de markt die betere resultaten bieden dan de huidige technieken.

We kennen twee soorten markering: passieve en actieve markering.

4.1 Passieve markering

Passieve markering is markering die niet uit zichzelf licht geeft, maar licht dat erop schijnt terugkaatst. Dat kan licht zijn van de eigen koplamp of van een ander voertuig.

Foto: Eltenseweg in Beek, reflecterende strepen geven het verloop van de weg goed weer.

De reflectie wordt steeds beter en er zijn ook meerdere varianten verkrijgbaar. Reflectorpaaltjes en schrikheksen zorgen dat een bocht of t-splitsing goed zichtbaar is. Op onderstaande foto is het effect van een schrikhek op grote afstand goed zichtbaar.

Foto: Melkweg in Beek, schrikhek is aan het einde van de weg duidelijk zichtbaar van veraf.

Vaak is het verloop van de weg bij alternatieven vaak beter dan met een lantaarnpaal. Dat komt omdat ons oog naar licht toe trekt. Als er dan 1 lantaarnpaal staat dan zien we die, maar we kunnen een eventuele bocht die ervoor ligt niet meer zien.

Foto: Kerkhuisstraat in beek. Ons oog trekt naar de lantaarnpaal toe waardoor we de rest niet meer goed zien.

Ook bestaat er verf met toegevoegde glaspereels voor een verhoogde reflectie van de witte lijnen of pijlen op de weg.

4.2 Actieve markering

Actieve markering is markering die uit zichzelf licht geeft. Er is dus stroom voor nodig. Of via een kabel of via zonne- of windenergie. Bijvoorbeeld ledlampjes in de as van de weg.

Foto: ledlampjes in de as van de weg elders in het land.

Door het energiegebruik zijn de kosten van actieve markering hoger dan van passieve markering. Het wordt daarom alleen toegepast als markering op basis van puur reflectie onvoldoende veiligheid biedt. Dit kan het geval zijn bij hogere snelheden (de koplamp reikt dan relatief minder ver) of wanneer er meer omgevingslicht is waardoor de reflectie minder goed te zien is.

Ook kan gekozen worden om niet via een elektriciteitskabel de lampjes te laten branden, maar via bijvoorbeeld zonne-energie. De kwaliteit van de accu in de reflectoren is bepalend voor hoe lang de lampjes achter elkaar kunnen branden.

Een andere techniek is 'Glow in the Dark'. Hiermee worden zelfs hele lijnen actief gemarkeerd. De lijnen absorberen licht overdag en stralen dat uit in het donker. Het kan gecombineerd worden met het elektriciteitsnetwerk of gevoed worden door een zonnepaneel. De kosten zijn (nog) hoog en het kan nog niet lang genoeg licht geven.

Foto: 'Glowing lines' op de N329 bij Oss (Louis Dekker/ NOS)

4.3 Wegdekreflectie

Wanneer een weg wordt aangelegd of een nieuwe toplaag krijgt, kan gekozen worden voor een zogenaamd reflecterend wegdek. Dit kan een lichter wegdek (met lichte steenslag) zijn of met reflecterende materialen zoals glasparels.

Deze techniek is nog volop in ontwikkeling.

Een lager vermogen lamp is vaak voldoende vanwege de hogere reflectiewaarde van de weg. In sommige gevallen is bij een licht of reflecterend wegdek helemaal geen verlichting meer nodig bij.

Foto: Een stuk wegdek en een fietspad elders in het land voorzien van een witte toplaag.

4.4 Overige infrastructurele aanpassingen aan het wegverloop

Bij een verkeersonveilige situatie kan gekozen worden voor meer licht op de weg. Maar het is meestal effectiever om de weg zelf aan te passen of alleen verlichting aan te brengen bij versmallingen en drempels. Maar ook daar kan gekozen worden om te werken met reflecterende strepen/borden.

Foto: Wegversmalling elders in het land waarbij reflectie is toegepast om de verhoging in het donker te zien.

Beleid

Per situatie wordt bepaald wat de beste oplossing is, dat past bij het beschikbare budget en de stand der techniek. We zijn volger van nieuwe technieken, maar hebben niet de ambitie om koploper te zijn.

Nieuw te plaatsen verlichting wordt standaard voorzien van een dimmer.

Dure systemen als een telemanagementsysteem of een detectiesysteem past de gemeente om financiële redenen beperkt toe.

Het beleid is 'Niet verlichten tenzij'. Bij de aanleg of reconstructie van een weg kijkt de gemeente eerst of het wegontwerp (bochten e.d.) aangepast kan worden. Als dat niet kan, dan wordt er gekeken naar markering en reflectie. Eerst of het met passieve markering kan (bijvoorbeeld kattenogen) of reflectie en anders naar actieve markering (bijvoorbeeld ledlampjes in de as van de weg).

Als dat allemaal niet mogelijk of onvoldoende is en er toch verlichting nodig is, dan plaatst de gemeente een lantaarnpaal die zo energiezuinig mogelijk is. Het licht zal alleen branden op die tijden dat het nodig is, met de hoeveelheid licht die wenselijk is.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- 'Niet verlichten, tenzij';
- Toepassen passieve of actieve markering waar wenselijk en passend is;
- Dimmen van de verlichting.

Verkeers- en Sociale Veiligheid

Voor verlichting hebben we te maken met verkeers- en sociale veiligheid. Voor veel mensen is licht veiligheid. Licht is emotie en maakt het daardoor een ingewikkeld onderwerp. Maar ook overdag vinden er ongelukken plaats en wordt er ingebroken.

Verkeersveiligheid

We spreken over verkeersveiligheid als we veilig van A naar B willen reizen. Het gaat over een veilige en vlotte afwikkeling van het verkeer. Hoe is de weg ingericht? Staan er veel obstakels, zitten er veel onoverzichtelijke bochten in, zijn er verschillende weggebruikers? Al deze (en nog meer) factoren zijn van invloed op de verkeersveiligheid. Goed zicht is daarom van belang. Daar kan voor de donkere perioden openbare verlichting aan toegevoegd worden om het zicht te verbeteren.

Maar er zijn tegenwoordig ook betere alternatieven. Denk daarbij aan kattenogen of reflecterende belijning die het verloop van de weg goed weergeven.

Foto: Eltenseweg in Beek. Reflecterende strepen geven het verloop van de weg goed weer.

Sociale veiligheid

Sociale veiligheid kunnen we verdelen in twee soorten:

- Objectieve sociale veiligheid is meetbaar, zoals het aantal inbraken. Veel inbraken vinden echter overdag plaats als men even een boodschap aan het doen is en een raampje openlaat.

- Subjectieve sociale veiligheid is het gevoel van veiligheid. Dat is voor iedereen anders. Wat zijn de ervaringen, hoe goed ken je de omgeving, wat ben je gewend. Hoe goed kan je andere mensen aan zien komen lopen. Deze en nog veel meer factoren bepalen je gevoel van veiligheid.

De kleur van de verlichting bepaalt ook de veiligheid. Bij sommige verlichtingskleuren, zoals bijvoorbeeld oranje, lijkt alles rood. We zien niet de echte kleuren en geven daarmee een omschrijving, in geval van een calamiteit, die niet klopt.

Foto: Oranje sox licht, alles lijkt rood/oranje Foto: wit licht, alle kleuren zichtbaar

Sociale veiligheid is een stuk lastiger voor de gemeente om mee om te gaan.

Schijnveiligheid

Veel mensen geven aan zich veiliger te voelen als er licht is. Dat is hun gevoel. Maar is het werkelijk veiliger? Je kan wel iemand aan zien komen op de weg. Maar zijn er ook mensen in de buurt die te hulp kunnen schieten als er wat gebeurt? Oftewel is er voldoende sociale controle?

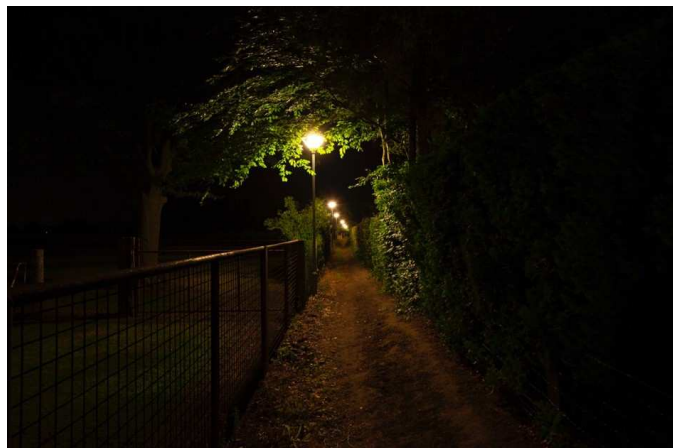

Foto: Molenweg in Kilder. Er is niemand die je kan helpen of zien. Het licht geeft schijnveiligheid.

Is het licht nodig om bijvoorbeeld naar een sportveld te gaan, dan kan licht fijn zijn. Je kan met het licht het fietspad zien. Ook kan je zien wie er nog meer lopen of fietsen. Maar in de late avond, als er weinig mensen zijn, helpt het licht niet als er wat gebeurt. Het licht geeft dan schijnveiligheid. Daarbij kan een eventuele belager heel goed zien wie eraan komt, maar degene die in het licht fietst, kan niet in de donkere omgeving kijken en ziet zijn belager dus niet tijdig.

Beleid verkeersveiligheid

Het uitgangspunt is 'Niet verlichten, tenzij'. De gemeente kijkt eerst of het wegontwerp anders kan. Als dat niet mogelijk is, gaat zij kijken of er goede alternatieven (passieve/actieve markering, reflectie e.d.) beschikbaar zijn. Mocht dat niet het geval zijn en er toch licht nodig zijn, dan kan de gemeente besluiten een lantaarnpaal te plaatsen. Deze is dan wel zo energiezuinig mogelijk (passend binnen budget en bij stand der techniek).

Foto: Melkweg in Beek. Schrikhek is van verre zichtbaar. Een lantaarnpaal kan dit nooit zo goed weergeven.

De gemeente houdt ook rekening met de impact van licht op de omgeving. Bij het lichtontwerp wordt gekeken naar de hoeveelheid licht op de weg, maar ook naar de verdeling van het licht op de weg (de gelijkmatigheid). Daar waar de gelijkmatigheid belangrijk is, wordt deze zo goed mogelijk gerealiseerd waarbij de bestaande afstand tussen de lantaarnpalen bepalend is.

Beleid sociale veiligheid

Zowel de objectieve als subjectieve sociale veiligheid zijn onder andere afhankelijk van de overzichtelijkheid van een gebied en de aanwezigheid en herkenbaarheid van andere mensen. Aanpassingen aan de weg of het groen vinden plaats als dat mogelijk en nodig is om de overzichtelijkheid van een gebied te verbeteren. Er is echter ook voldoende sociale controle nodig. Anders ontstaat er schijnveiligheid. De gemeente probeert schijnveiligheid juist te voorkomen.

Er wordt gekozen voor een kleur waarbij de gezichten goed herkenbaar zijn in woonwijken en centrumgebieden.

Parken en de meeste vrij liggende fietspaden buiten de bebouwde kom worden daarom niet verlicht; er is te weinig sociale veiligheid. Daar waar nu verlichting staat, wordt deze in principe verwijderd. Wel in overleg met aanwonenden en gebruikers van het park.

Foto: Park in Zeddam. Geen verlichting.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Niet verlichten, tenzij;
- Schijnveiligheid proberen te voorkomen;
- Goede kleur –en gezichtsherkenning waar dat belangrijk is.

Bijlage 2: Factsheets ingedeeld in lichtbronnen en gebieden

Bedrijventerreinen

De gemeente Montferland heeft bedrijventerreinen in de twee grootste kernen, Didam en 's-Heerenberg. Daarnaast is er een kleinschalig terrein voor lokale bedrijven in Loerbeek. Op de bedrijventerreinen en of woon/werk gebieden zien we een combinatie van lichtbronnen:

- Lantaarnpalen (openbare verlichting);
- Verlichting van bedrijven.

De verlichting van bedrijven bestaat uit verschillende soorten verlichting. Dit kan verlichting op het terrein van het bedrijf zijn, licht dat vanuit het pand naar buiten straalt, reclameverlichting aan de gevel of een reclamebord langs de weg.

Foto: Bedrijventerrein Kollenburg in Didam; volop verlicht.

Al het licht bij elkaar bepaalt het beeld op straat. Vaak zien we dat door de felheid van het licht een reclamebord in de avonduren niet eens leesbaar is in de avond. Of het licht van een bedrijf is van verre zichtbaar. Soms werkt een bedrijf 24/7, dan is er altijd licht nodig. Maar ook dan kan bekeken worden hoe de lichtuitstoot minder kan.

Veel parkeerterreinen bij bedrijven zijn afgesloten als het bedrijf gesloten is. Toch brandt het licht dan nog volop.

Foto: Het reclamebord op het bedrijventerrein Fluun II in Didam is zo felverlicht dat het niet meer leesbaar is.

Aangelichte Bedrijven

Een aantal bedrijven hebben hun hele pand aangelicht. Soms is dit een monumentaal pand. Maar vaak ook een gewoon pand. Soms wordt het licht in de nacht uitgedaan, maar er zijn ook panden die de hele nacht verlicht zijn.

Foto: Bergvredestraat in Didam, pand volop in het licht.

In de welstandsnota van de gemeente wordt licht niet specifiek genoemd. Wel dat het pand moet passen bij de omgeving.

Foto rechts: Matjesbeek in Loerbeek, aangelicht pand

Foto: gemeentehuis in de Bergvredestraat in Didam. Volop nog licht in de nacht. Ook het tv-scherm is van verre zichtbaar.

Keurmerk Veilig Ondernemen

Het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is een (niet verplicht) keurmerk. Bij het Keurmerk werken ondernemers, brandweer, politie en gemeenten samen aan structurele maatregelen waar verlichting onderdeel van uitmaakt. Er zijn geen normen of verplichtingen. Montferland heeft een KVO-B (bedrijventerrein) in 's-Heerenberg. Jaarlijks wordt er een schouw verricht en verlichting is daarbij ook een van de aandachtspunten. De schouw richt zich op schoon, heel en veilig.

Beleid

De economie en een goed vestigingsklimaat voor ondernemers is belangrijk voor Montferland. In de economische visie van de gemeente staat:

De gemeente streeft naar een goed ondernemersklimaat waarbij de unieke ligging en de landschappelijke kwaliteiten optimaal worden benut. De voornaamste doelstelling is het scheppen van duurzame en excellente voorwaarden en het bieden van stimuleringsactiviteiten aan bedrijven om te zorgen voor een duurzame economische ontwikkeling waar behoud en versterking van de werkgelegenheid bij hoort.

Voor de openbare verlichting op de bedrijventerreinen kiest de gemeente voor een gematigd lichtniveau dat in de avond/nacht gedimd kan worden. De kleur van de verlichting is warm wit, waarbij een juiste kleurweergave mogelijk is.

Bij reclame gaat het niet alleen om verlichte naamborden en gevels. Door de opkomst van led zien we steeds meer zogenoemde leddisplays. Deze displays hebben veel bewegende of knipperende beelden die erg fel zijn. Als gemeente zijn we terughoudend in het toestaan van displays/lichtkranten.

De gemeente stelt in ieder geval als eis dat het niet storend mag zijn voor de omgeving inclusief de flora en fauna. Er mogen geen knipperende beelden op. Bewegende beelden alleen als dat passend is en de verkeersveiligheid niet in het geding komt. Qua kleuren en lichtintensiteit kan de gemeente eisen stellen.

Leidraad is de richtlijn van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV) ter voorkoming van Lichthinder. Daarnaast hanteren we de publicatie van het CROW 'Reclame langs wegen'.

Nieuwe toekomstige richtlijnen die relevant zijn voor leddisplays, worden dan ook meegenomen.

Foto: afbeelding van de leddisplay elders in het land. Deze kan de verkeersveiligheid niet ten goede komen.

Voor het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is dit beleidsplan leidend qua hoeveelheid licht.

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente met ondernemers in gesprek, om te bekijken of de verlichting van ondernemers ook 's nachts gedimd of zelfs uitgeschakeld kan worden. Dit geldt voor de lampen op het terrein, aan de gevel, het naambord en de verlichting binnen in het gebouw.

Maar ook over het aanlichten van het hele pand. Dit zorgt voor energie(kosten)besparing en minder lichthinder en -vervuiling.

Gezamenlijk wordt bekeken wat de mogelijkheden zijn om onnodige lichthinder te verminderen of te voorkomen.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Dimbare openbare verlichting met goede kleurherkenning zodra dit technisch mogelijk is;
- Afstemming met ondernemers indien van toepassing;
- Terughoudend in toestaan leddisplays en verlichte reclame;
- Geen Keurmerk Veilig Ondernemen voor wat betreft de openbare verlichting dat wil zeggen dat de hoeveelheid licht bepaald wordt door dit beleidsplan;
- Onnodig lichthinder verminderen of voorkomen.

Bezienswaardigheden

Montferland ligt samen met de omliggende gemeenten in een groen landschap dat veel toeristen trekt. Toerisme is belangrijk voor onze gemeente. Men komt niet alleen om van de mooie omgeving te genieten, maar ook vanwege onze oude cultuurhistorie.

De gemeente Montferland heeft een rijke geschiedenis. Cultuurhistorie is overal te vinden in de vorm van structuren, landschappen, wegen en gebouwen. Mensenwerk uit vervlogen tijden en o zo belangrijk voor onze identiteit. De gemeente Montferland is een echte monumentengemeente.

Foto: Hengelderweg in Didam, kunstwerk

Monumenten herinneren ons aan het leven, het wonen en werken van onze voorouders. De gemeente Montferland hecht er waarde aan, dat deze herinneringen ook voor de komende generaties worden bewaard. Het behoud van ons erfgoed is het best gewaarborgd als deze worden beschermd als monument. Deze bescherming en de wijze waarop deze waardevolle elementen worden beschermd is gebaseerd op de gemeentelijke Erfgoedverordening.

Misschien merkt u wel eens hoe snel tegenwoordig de omgeving waarin we wonen en werken verandert. Dat wil niet zeggen dat alle veranderingen ook te betreuren zijn, maar ze zijn niet altijd nodig. Bovendien vindt bijna iedereen het prettig om de omgeving waar hij/zij is opgegroeid later nog te kunnen terugzien en te herkennen. Er is dan ook een merkbaar groeiende belangstelling voor de (cultuur)historie van Montferland. Naast het meest bekende en imposante kasteel Huis Bergh, kenmerkt Montferland zich in rust, stilte, de fascinerende natuur en de sfeer van een rijk verleden, de voornaamste cultuurhistorische attractie die het Montferland de bezoeker te bieden heeft.

Een aantal molens, kerken en monumenten is verlicht. Deze verlichting is soms de hele nacht aan en het licht schijnt vaak alle kanten op.

Foto: Molen in Loil, niet verlicht.

Beleid

Montferland wil monumenten, molens, kerken e.d. niet vanzelfsprekend verlicht hebben. Alleen als het een waardevolle toevoeging levert aan het beeld in de avond, wordt er verlicht. En dan maar een beperkt aantal uren. In ieder geval wordt de verlichting na 23.00 uur uitgeschakeld als dit technisch mogelijk is. Indien uitzetten niet passend is, wordt de verlichting gedimd.

Foto: Kerk in de Torenstraat in Didam; in de avond is de ingang verlichting, hetgeen niet te veel lichtuitstraling geeft. Je kan je afvragen waarom het in de avond verlicht is. Maar in de nacht kan het in ieder geval uit.

De verlichting dient goed gericht te zijn en niet omhoog te stralen. Zo kan onnodige lichthinder en lichtvervuiling verminderd worden.

Bestaande verlichting in eigendom van de gemeente, wordt de komende jaren (indien dit nodig is) vervangen en conform bovenstaande ingericht.

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente Montferland in gesprek met andere eigenaren van monumenten, kerken, bomen en dergelijke.

Gezamenlijk wordt bekeken of het mogelijk is om deze verlichting ook na 23.00 uur uit te doen zetten en de verlichting goed te richten, duurzaam en energiezuinig te maken en niet te felle verlichting te hebben.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Alleen verlichten als waardevolle toevoeging is voor de omgeving;
- Uit na 23 uur of gedimd;
- Goed gericht licht;
- In gesprek met derden indien de situatie daarom vraagt.

Buitengebied

De gemeente Montferland heeft een prachtige natuur met een groot en groen buitengebied. De omgeving is uitermate geschikt om te wandelen en te fietsen.

Foto: De Braak in Didam, groen buitengebied.

Donkere hemel

Van de provincie Gelderland is een hemelhelderheidskaart gemaakt. Hierop is aan de hand van de hoeveelheid zichtbare sterren in beeld gebracht hoe donker/licht de provincie is. Zo'n kaart is niet alleen van de provincie Gelderland gemaakt maar van vele andere provincies.

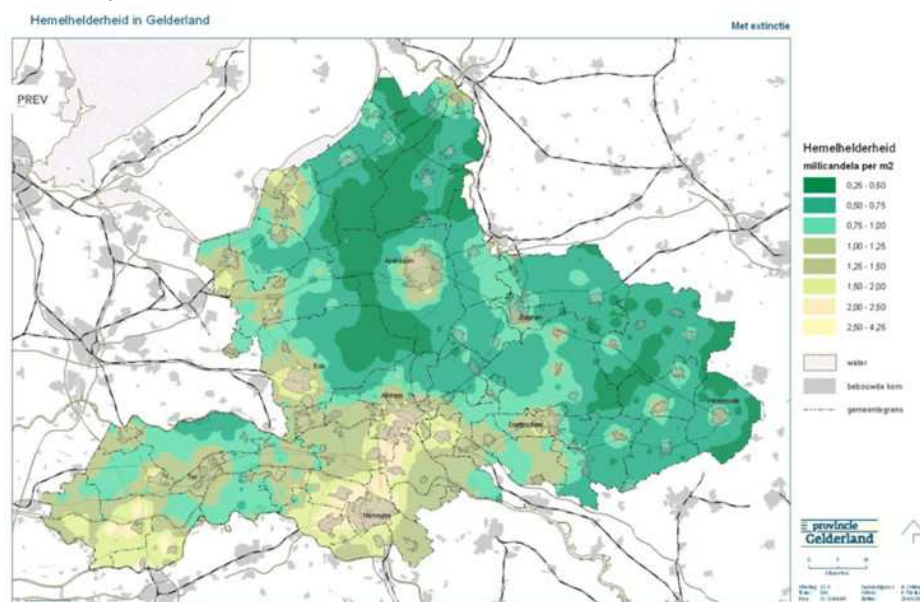

Foto: Hemelhelderheidskaart provincie Gelderland, Bron: Sotto le Stelle.

Te zien is dat het licht van omliggende steden steeds meer uitstraalt over onze gemeente.

Beleid

De gemeente wil het donkere landschap beschermen en verstoring voor dieren, lichtvervuiling en onnodig energieverbruik voorkomen en is de afgelopen jaren al voorzichtig geweest met het plaatsen van verlichting in het buitengebied. Het uitgangspunt is dat we het buitengebied niet verlichten.

Bij nieuwe situaties wordt eerst gekozen voor markering of reflectoren. Die kunnen vaak een goede (of zelfs betere) bijdragen leveren aan de verkeersveiligheid.

Foto: Eltenseweg in Beek. Belijning die reflecteert, het verloop van de weg is goed te zien is.

De gemeente verlicht, buiten de bebouwde kom, alleen gevaarlijke punten, zoals kruisingen, t-splittingsen of scherpe bochten, als dit voor de verkeersveiligheid noodzakelijk is en er geen andere alternatieven geschikt zijn. We noemen dit vaak conflictpunten.

Waar nu geen verlichting staat, komt in principe geen verlichting.

De gemeente plaatst geen verlichting in het buitengebied om reden van sociale veiligheid om schijnveiligheid te voorkomen (een weg verlichten terwijl er geen sociale controle is).

Foto: Werfhout in Didam. Verlichting geeft hier schijnveiligheid, omdat er geen sociale controle is. Het is een rechte weg, dus waarom hier een lantaarnpaal?

Op sommige locaties in het buitengebied staat nu verlichting die wellicht niet nodig is. In

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Voorkomen van lichtvervuiling;
- Onnodig energieverbruik voorkomen;
- Beschermen flora en fauna;
- Verminderen verlichting buitengebied in samenspraak met inwoners;
- Buiten de bebouwde kom niet verlichten tenzij er een conflictsituatie is en er geen alternatieven beschikbaar zijn die het conflictpunt kunnen accentueren of oplossen.

Centrumgebieden

De gemeente Montferland bestaat uit 12 kernen. Niet alle kernen hebben een echt centrum, omdat er ook kernen zijn met maar heel weinig inwoners. Daar waar wel een centrum is, zien we diverse lichtbronnen. Zo staat er openbare verlichting (lantaarnpalen), is er licht vanuit de winkels (etalages), reclameverlichting, feestverlichting en/of zijn er aangelichte gevels. Al deze lichtbronnen samen bepalen het licht in de openbare ruimte.

In de centra hebben we een andere lantaarnpaal staan dan in bijvoorbeeld een woonwijk. In het centrum staan decoratieve masten zoals we dat noemen. Deze zijn vaak anders van vorm en hebben soms ook een andere kleur. Vaak zit er op de mast ook een andere kap (armatuur genoemd). Zo kan je herkennen dat het om een centrumgebied gaat.

Foto: centrum in 's-Heerenberg met andere lantaarnpalen dan elders in een woonwijk.

In een woonwijk, op een bedrijventerrein, langs wegen en dergelijke hebben we functionele lantaarnpalen staan. Deze geven licht, daar zijn ze voor.

Feestverlichting

Op bepaalde locaties is feestverlichting toegestaan. De feestverlichting wordt in samenspraak met de gemeente aangebracht. De kosten voor aanschaf, aanleg en onderhoud e.d. ligt bij de ondernemersverenigingen. De verlichting wordt aangesloten op de openbare verlichting. De energiekosten zijn voor rekening van de gemeente.

Verlichte reclame

In onze centrumgebieden zijn veel reclame-uitingen zichtbaar. Vaak is er in de avond net zoveel licht als in de nacht, bijvoorbeeld van etalages. Doordat dit licht fel is, moet de verlichting op straat (de openbare verlichting) ook feller branden dan anders nodig is. Als

het licht op straat minder fel is dan van de etalage, dan ontstaat er een soort donker gat op straat. De stoep lijkt dan donker doordat het licht van de etalages zo fel is.

Foto: Molenpoort in het centrum van 's-Heerenberg. Verlichte etalages waardoor de openbare verlichting wegvalt en het donker op de stoep lijkt.

Verlichte reclameborden aan de lantaarnpalen kunnen zorgen voor lichthinder. De gemeente heeft deze al jaren niet toegestaan.

Licht en camera's

Vaak wordt verlichting aangedaan als inbraakpreventie. Dat is echter alleen zinvol als er mensen zijn die kunnen reageren. Inbrekers kunnen zelfs voordeel hebben van licht. In sommige situaties is een alarminstallatie of een sensor lamp (die aanspringt als er iemand aankomt) effectiever. De camera moet geschikt zijn voor wat er geregistreerd moet worden (bijvoorbeeld gezichten of kentekens e.d.).

Beleid

In centrumgebieden wordt alleen gekozen voor decoratieve (afwijkende) masten als deze in belangrijke mate bijdragen aan de sfeer en herkenbaarheid. Vanwege de hogere kosten wordt in iedere situatie apart besloten of dit wenselijk en haalbaar is.

De verlichting wordt in de avond gedimd (minder fel branden) zodra dit technisch mogelijk is. Op de parkeerterreinen is het licht in de avond gedimd en waar mogelijk gaat het in de nacht uit (zodra dit technisch mogelijk is).

Als lichtkleur wordt (warm) wit licht aangehouden vanwege de kleur- en gezichtsherkenning.

Verlichte reclameborden aan de lantaarnpalen zijn niet toegestaan.

Feestverlichting in het centrum wordt in overleg met de middenstand bepaald. Het mag op de openbare verlichting aangesloten worden. De energie is voor rekening van de gemeente.

Leddisplays zijn steeds vaker terug te vinden. De gemeente is zeer terughoudend ten aanzien van nieuwe leddisplays, maar ziet ook dat deze vorm van reclame een nieuwe ontwikkeling is. Qua locatie en kleurgebruik wordt per situatie bekeken of de verkeersveiligheid niet in het geding komt en of er geen lichthinder ontstaat. Ook kunnen eisen gesteld worden aan de kleur. In ieder geval zijn knipperende reclames niet toegestaan. De leddisplays dienen in elk geval gedimd te worden in de avond en in de nacht uit gezet te worden.

De richtlijn 'Lichthinder' van het NSVV (Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde) is leidend voor de gemeente evenals de richtlijn van RWS (Rijkswaterstaat) en 'Reclame langs wegen' van het CROW. Ook nieuwe richtlijnen ten aanzien van leddisplays zullen we meenemen in de afweging.

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente in gesprek met winkeliers en andere bedrijven in het centrumgebied over duurzaamheid, energiebesparing, sfeer en leefbaarheid.

Denk daarbij aan:

- Verlichting te dimmen of uit te doen in de late avond en nacht;
- Het licht goed te richten;
- Energiezuinige verlichting toe te passen;
- Zo laag mogelijk lampvermogen toepassen.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Decoratieve (afwijkende) masten worden geplaatst indien deze in belangrijke mate bijdragen aan sfeer en herkenbaarheid;
- Openbare verlichting gedimd in de avond en eventueel uit in de nacht op parkeerterreinen;
- Feestverlichting is op bepaalde locaties toegestaan en wordt in samenspraak met de gemeente bepaald. De energierekening is voor de gemeente.
- Geen knipperende reclames toegestaan;
- Terughoudend ten aanzien van leddisplays;
- In gesprek met de middenstand op het moment dat de situatie zich daarvoor leent.

Fietsroutes

Montferland heeft een fraai gebied met heuvelachtige bossen op een stuwwal met vergezichten, oude akkers en kruidenrijke randen. Van oudsher liggen hier al graanakkers en veel zandwegen. Er zijn lange en korte fietsroutes. Ook voor racefietsers en mountainbikers zijn genoeg mogelijkheden om te genieten van de prachtige heuvelachtige omgeving.

We hebben heel veel fietsroutes. Deze worden niet alleen door onze bewoners, maar ook door veel bezoekers gebruikt. Bij fietsroutes speelt verkeersveiligheid, het rijcomfort en het gevoel van veiligheid en overzicht een rol.

We hebben twee soorten fietsroutes: recreatieve fietsroutes en dagelijkse fietsroutes.

1. Recreatieve fietsroutes: deze worden voornamelijk overdag gebruikt voor recreatief gebruik.

Foto: Eltenseweg in Stokkum, recreatief fietspad

2. Dagelijkse fietsroutes: deze routes lopen door de gemeente heen en worden gebruikt om van A naar B te gaan. Dit kunnen hoofdfietsroutes, doorgaande fietsroutes of schoolfietsroutes zijn.

Foto: Loerbeek, dagelijkse fietsroute los van de rijbaan en rechts op de rijbaan.

Op sommige wegen ligt het fietspad naast de rijbaan, soms ligt het op de rijbaan of het is een vrij liggend fietspad.

Directe en indirecte verlichting

Indien verlichting op een fietsroute staat noemen we dat directe verlichting. Wordt de fietsroute verlicht door de weg ernaast, dan noemen we dit indirecte verlichting.

Beleid

De gemeente maakt een onderscheid ten aanzien van verlichting op de beide soorten fietsroutes:

- Recreatieve fietspaden: Deze worden niet verlicht.

- Dagelijkse fietsroutes: Hierbij maken we een onderscheid in hoofdfietsroutes, dagelijkse fietsroutes en schoolfietsroutes.

Uitgangspunt is dat in de gemeente alleen hoofdfietsroutes binnen de kom verlicht. Per situatie bekijken we of deze verlichting in de nacht uit kan. In ieder geval wordt het licht gedimd zodra dat technisch mogelijk is.

Als het geen hoofdfietsroute is binnen de kom, wordt deze niet verlicht. Soms wordt deze echter toch 'mee verlicht' door de verlichting langs de rijbaan.

Foto: Mengelenbergseweg in 's-Heerenberg. Fietspad ligt naast de weg en wordt vanaf de rijbaan toch verlicht.

Belangrijke schoolfietsroutes worden in principe verlicht, indirect of direct. Welke routes dit zijn wordt per situatie bepaald. Daar waar mogelijk gaat de verlichting in de nacht uit is en 's morgens vroeg gaat het licht dan weer aan indien mogelijk wordt gebruik gemaakt van een detectiesysteem om met de fietser mee te verlichten.

Waarom deze keuzes?

We willen voorkomen dat er schijnveiligheid ontstaat. Als een fietspad verlicht is, maar er is geen sociale controle, dan spreken we van schijnveiligheid. Er is niemand in de buurt die kan helpen als er wat gebeurt.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Recreatieve fietsroutes worden niet verlicht;
- Hoofdfietsroutes binnen de kernen worden verlicht. Andere fietsroutes worden in principe niet verlicht.
- De routes die verlicht worden, worden in de avond gedimd of de verlichting wordt in de avond en nacht uitgezet (zodra technisch mogelijk).

Inwoners

Niet alleen de openbare verlichting bepaalt het beeld buiten op straat, maar ook verlichting in tuinen, aan de huizen, in de paardenbakken en noem maar op. Samen bepalen al deze lichtbronnen het beeld buiten.

Het is belangrijk om samen bewuster om te gaan met al het licht. Waar, wanneer en hoeveel licht is er nodig?

Foto: voorbeeld van tuinverlichting in onze gemeente. De boom wordt vaak de hele nacht verlicht.

Voordeur

Bij het vervangen van oude verlichting door led valt er soms minder licht op de gevels van de huizen. Als iedereen dan een lamp bij de voordeur plaatst, verbruiken we meer energie dan voorheen in plaats van minder. Dat is ook niet de bedoeling.

Participatie

In het buitengebied betreft de gemeente haar inwoners bij het, daar waar mogelijk, verminderen en verduurzamen van de openbare verlichting. U als inwoner weet als geen ander waar licht echt nodig is en waar het met minder toe kan.

Beleid

De gemeente vraagt haar inwoners om bewuster met licht en donkerte om te gaan. Dit kan bijvoorbeeld door:

- Alleen buiten te verlichten als het echt nodig is;
- Gebruik te maken van sensorlampen, tijdschakelaars of bewegingsmelders;
- Tuinverlichting na 23.00 uur uit te doen, geen fel licht te gebruiken en goed te richten;
- Paardenbakken alleen te verlichten op het moment dat ze gebruikt worden en dan een laag vermogen gebruiken dat goed gericht is op de paardenbak;
- Later op de avond te dimmen (minder fel licht).

Gezamenlijk kunnen we energie besparen, zorgen voor minder lichthinder en lichtvervuiling verminderen!

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- In gesprek met inwoners blijven;
- Samen kijken of er minder energie verbruikt kan worden en lichthinder verminderd kan worden;
- Bewuster in de eigen omgeving met licht om gaan.

Natuurgebied

De gemeente Montferland heeft een prachtige natuur met een groot en groen buitengebied. De omgeving is uitermate geschikt om te wandelen en te fietsen. In de gemeente liggen natuurgebieden die vrij toegankelijk zijn. U kunt er wandelen, fietsen en recreëren.

Het Bergherbos is een 1837 ha groot natuurgebied, eigendom van Natuurmonumenten en de stichting Huis Bergh en is gelegen in de gemeente Montferland. Het Bergherbos is gelegen op de uitlopers van de heuvels waarop ook 's-Heerenberg is gelegen.

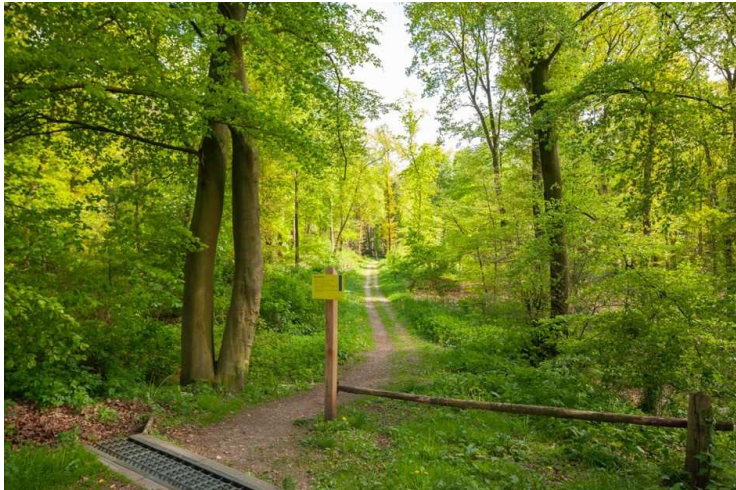

Foto: Bergherbos in Beek, natuurgebied waar we de flora en fauna willen beschermen.

Foto: zandvlakte in het Bergherbos in Beek, waar naar hartenlust gewandeld kan worden.

Natuurgebied De Nevelhorst is een bewaard gebleven enclave bos (het Baerlebos) in een verder vrij open agrarisch landschap. Doordat het natuurgebied op de overgang van zand- naar kleigrond ligt, komen er veel verschillende planten- en diersoorten voor.

Op sommige plekken zijn nog overblijfselen van eikenhakhoutbos te vinden.

Het grootste deel van het bosgebied is in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer.

Foto: De Nevelhorst, Baarleweg in Didam.

Nachtelijk beeld

De natuurgebieden zijn nog relatief donker. We zien wel dat er steeds meer licht vanuit de omliggende dorpen en steden zichtbaar is.

Wet Milieubeheer

De bescherming van de duisternis en het donkere landschap valt onder de Wet Milieubeheer/Activiteitenbesluit. Het beschermen van de duisternis en het donkere landschap valt onder de zorgplicht. Het bevoegd gezag kan vanuit haar zorgplicht maatregelen of voorzieningen voorschrijven aan inrichtingen zoals gedefinieerd in artikel 1.1 lid 1 van de Wet milieubeheer.

Beleid

De gemeente Montferland is zuinig op haar natuurgebieden. Zij wil de flora en fauna beschermen. Niet alleen overdag, maar ook in de avond en nacht.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vraagt de gemeente vrijwel altijd om landschappelijke inpassing, zodat ook een kwaliteitswinst wordt geboekt voor het landschap.

Er wordt geen openbare verlichting in natuurgebieden geplaatst.

De gemeente zet zich in om gebieden waar donkerte van belang is, zo donker mogelijk te houden. De gemeente gaat, waar van toepassing, in gesprek met eigenaren van storende en overbodige lichtbronnen.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Natuurgebieden worden niet verlicht;
- De gemeente gaat in gesprek met eigenaren van storende en overbodige lichtbronnen.

Paardenbakken

In het groene coulissen landschap van onze gemeente zien we steeds meer paardenbakken bij particulieren (hobbymatig). Daar wordt regelmatig verlichting bijgeplaatst. In de avonduren is dat vooral te zien en dan ook nog vaak van een afstand doordat de paardenbakken in de gebieden liggen waar de bebouwing dun is. Hoewel de verlichting meestal maar een paar uur brandt, is het wel vaak veel en vooral ook fel licht. Bij een manege (niet hobbymatig) brandt de verlichting natuurlijk wel veel langer achter elkaar.

Foto: Een paardenbak in Loetbeek, zonder verlichting.

Beleid

In het bestemmingsplan buitengebied staat aangegeven waar een paardenbak gerealiseerd mag worden. Belangrijk is dat de paardenbakken goed in het landschap zijn ingepast. Lichtmasten bij paardenbakken mogen alleen binnen het bouwvlak worden gerealiseerd.

Er mag geen lichthinder ontstaan. Ook mag het licht geen gevaar voor de verkeersveiligheid opleveren. Dit kan door onder andere:

- De lampen goed af te stellen zodat er alleen licht in de bak schijnt;
- Niet te fel licht wat ook gedimd kan worden;
- Het licht uit te doen na het rijden.

Indien er wel lichthinder (dreigt te) ontstaan, gaat de gemeente in gesprek met de eigenaar. Indien noodzakelijk formuleert de gemeente nadere eisen.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Verlichting alleen daar waar toegestaan;
- Licht mag geen gevaar voor de verkeersveiligheid opleveren;
- De gemeente gaat in gesprek met eigenaar als er lichthinder dreigt te ontstaan of als er lichthinder is.

Parkeerterreinen

De gemeente Montferland heeft in alle 12 kernen parkeergelegenheden. Denk aan parkeerterreinen bij winkels, bij natuurgebieden en bossen, maar ook parkeerterreinen bij bedrijven en sportparken. Veel van deze verlichting is in eigendom van de gemeente, maar zeker niet altijd. Soms is deze ook van een bedrijf, een winkelier of een sportvereniging.

Lege parkeerterreinen in het licht

Veel parkeerterreinen zijn van verlichting voorzien. Deze brandt niet alleen in de avond, maar vaak ook de hele nacht. Soms is dit zinvol in verband met (het gevoel van) sociale veiligheid, maar vaak kan de verlichting ook best uit in de nacht of ten minste gedimd worden.

Belangrijk is om te kijken na welk tijdstip nog gebruikt gemaakt wordt van het parkeerterrein.

Foto: Bergvredestraat in Didam, parkeerterrein bij het gemeentehuis; overdag in gebruik en in de nacht leeg. Het licht brandt wel de hele nacht volop.

Neem ook bijvoorbeeld eens een sportveld: Het licht op het parkeerterrein brandt de hele nacht, terwijl er niemand meer gebruik van maakt. Dit kost energie en zorgt voor lichthinder. Hier kan het licht dan misschien gewoon uit nadat er niemand meer aanwezig is.

Foto: Kolkstedeweg in Beek. Geen enkele geparkeerde auto, terwijl het licht wel brandt.

Beleid

De gemeente bekijkt per parkeerterrein of er licht nodig is en zo ja op welk tijdstip. Als het parkeerterrein verlicht wordt, dan wordt deze altijd in de avond gedimd als dit technisch mogelijk is. Bij terreinen die 's nachts leeg zijn, gaat de verlichting na 23.00 uur (of eerder) uit als dit technisch mogelijk is.

Indien er aanleiding toe is, gaat de gemeente in gesprek met bedrijven, winkels, sportverenigingen en andere instellingen om te spreken over duurzaamheid, bewuster te verlichten, energiebesparing en leefbaarheid.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Verlichting wordt gedimd indien technisch mogelijk;
- Verlichting in de nacht uit als een parkeerterrein leeg is (zodra technisch mogelijk);
- In gesprek met andere eigenaren om af te stemmen.

Parken

In de groen omgeving van Montferland hebben we niet alleen veel bossen en natuurgebieden, maar ook parken. Allen met een bloeiende flora en fauna. De gemeente is daarom zuinig dat het dag/nachtritme van deze natuur niet verstoord wordt.

Schijnveiligheid

In veel parken is in de avond en nacht weinig sociale controle. De huizen hebben vaak geen zicht op het park en er lopen weinig mensen door het park op dat tijdstip. Als daar openbare verlichting staat, kan dit wel het gevoel geven dat het pad door het park veilig is, maar in feite geeft het licht schijnveiligheid. Er is immers geen hulp van omstanders/aanwonenden als er wat gebeurt. Bovendien kan dit licht juist mensen aantrekken met verkeerde bedoelingen.

Foto: Kloosterstraat in Loil. Het licht geeft hier schijnveiligheid, want er is geen sociale controle.

Beleid

Parken worden niet meer verlicht. Daar waar nu nog verlichting staat, wordt deze in principe verwijderd. Wel in overleg met de aanwonenden en gebruikers van het park.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Parken worden niet meer verlicht.

Reclame

Reclame is niet meer weg te denken uit onze omgeving. Op heel veel plekken om ons heen is het zichtbaar. Bedrijven, winkels, verenigingen maken er graag gebruik van. Steeds vaker wordt er ook verlichting bij gebruikt, om de reclame beter op te laten vallen.

Een ondernemer is trots op zijn onderneming en wil zijn bedrijf graag laten tonen. Maar willen we midden in de nacht weten wat er in de aanbieding is? En willen we zien wat er allemaal te koop is in de nacht? Nee. Oftewel: wanneer willen we wel en wanneer geen licht hebben.

Foto: Bieslook in Didam. Overdag valt dit bedrijf niet zo op, maar in de avond is het wel heel goed zichtbaar.

Soms is een reclamebord op de gevel zo felverlicht dat het niet eens leesbaar is als het aan is. Dan schiet het zijn doel voorbij. Opvallend is dat veel bedrijven in de late avond/nacht beter te vinden zijn dan overdag. Overdag valt hun logo niet op, maar in het donker des te meer.

Foto: Kilderseweg in Zeddum. Reclamebord dat zo fel verlicht is, dat het niet meer leesbaar is.

Reclame aan lichtmasten

Op steeds meer plekken wordt reclame bevestigd aan lantaarnpalen, verlicht of onverlicht. Voor de gemeente kan het een extra inkomstenbron zijn. Er zijn echter ook andere aspecten waar rekening mee gehouden moet worden. Uit het oogpunt van lichthinder worden de fel stralende borden in de avond en nacht niet door iedereen op prijs gesteld en werpt ook het energiegebruik vraagtekens op. Om een reclamebord aan een lantaarnpaal te bevestigen, moet deze ook extra verzaamd zijn. Dat is niet standaard het geval. Ook moeten we ons afvragen of we wel reclame aan de masten willen in een groene gemeente als de onze.

Feestverlichting

In centrumgebieden wordt in de feestmaanden vaak feestverlichting opgehangen. Dit is in overleg met de middenstand.

Leddisplays

Leddisplays zijn lichtgevende borden. Deze kunnen stilstaande, wisselende of knipperende beelden bevatten. Ze kunnen van invloed zijn op de verkeersveiligheid. De weggebruiker kan erdoor worden afgeleid en kan zich dan niet meer goed concentreren op het rijden. De kleur van de advertenties is ook bepalend voor de felheid.

Foto: Leddisplay elders in het land. Dit komt steeds vaker voor en deze leddisplays kunnen de verkeersveiligheid niet ten goede komen.

Beleid

De gemeente staat reclameborden (zowel onverlicht als verlicht) aan lantaarnpalen niet toe, net als de voorgaande jaren. Verlichte lichtmastreclames zorgen voor lichtvervuiling en een hoger energieverbruik.

We zijn terughoudend ten aanzien van nieuwe leddisplays (grote reclame borden met wisselende beelden). Deze kunnen storend zijn in het landschap en voor bewoners. Ook kunnen ze een negatief effect hebben op de verkeersveiligheid.

Voor nieuwe leddisplays hanteert de gemeente onder andere de volgende eisen:

- De richtlijnen van de NSVV ter voorkoming van lichthinder worden aangehouden. Maar ook wordt gekeken naar de adviezen van Rijkswaterstaat en die van het CROW-notitie 'Reclame langs wegen'.
- Knipperende beelden staat de gemeente in elk geval niet toe.
- Verder kan er aangegeven worden dat bepaalde kleuren niet toegestaan zijn.
- De verkeersveiligheid mag nooit in gevaar komen.
- De lichtintensiteit dient te worden afgestemd op de omgeving en de openbare verlichting.
- In ieder geval dienen de leddisplays altijd in de avond gedimd te worden en in de nacht uitgezet.

Feestverlichting mag op het net van de openbare verlichting aangesloten worden. In het centrum mag, op bepaalde locaties, in overleg tussen de gemeente en de middenstand, feestverlichting aan de lantaarnpalen bevestigd worden.

Voor overige reclames geldt dat getoetst wordt aan de APV (Algemene Plaatselijke Verordening) en aan het geldende bestemmingsplan. Daarnaast toetst de gemeente, ter voorkoming van lichthinder door reclame, aan de richtlijnen van de NSVV (Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde).

Indien de situatie daartoe aanleiding geeft, gaat de gemeente in gesprek met de ondernemer(s) om terughoudend te zijn met verlichte reclameborden/etalages en dergelijke. Door gericht of zacht licht te gebruiken kan vaak meer bereikt worden. Ook wordt de ondernemer(s) verzocht kritisch te kijken naar op welke tijden verlichting nodig is.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Terughoudend ten aanzien van nieuwe leddisplays;
- Feestverlichting is in het centrum toegestaan in overleg met middenstand en gemeente, maar mag niet aangesloten worden op de verlichting van de gemeente;
- Geen verlichte reclameborden aan de lantaarnpalen;
- In gesprek met ondernemers indien de situatie daartoe aanleiding geeft.

Recreatie

Groen, afwisselend en volop historie. Kleine dorpjes liggen verscholen tussen de heuvels, bossen en akkerland. In het middelpunt ligt het middeleeuwse stadje 's-Heerenberg met z'n oude straatjes en een van de grootste kastelen van ons land, Kasteel Huis Bergh.

Onze gemeente wordt door veel toeristen en recreanten bezocht. Niet alleen vanwege de prachtige natuur, maar ook vanwege de cultuur. Van kastelen en landhuizen tot cultureel erfgoed en van de mooiste concerten tot de lekkerste wijn. Cultureel Montferland heeft veel te bieden.

Er zijn veel campings, bungalowparken, bed&breakfast en hotels in onze gemeente te vinden. De vrijetijdsector is daarmee een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente.

Vaak brengt recreatie verlichting met zich mee. Bij horeca en campings bijvoorbeeld. Veel recreatiemogelijkheden bevinden zich in onze buitengebieden en soms ook in natuurgebieden. Dit zijn kwetsbare gebieden voor de flora en fauna. Daarnaast zullen veel recreanten en toeristen een mooie sterrenhemel waarderen in het buitengebied en in de natuurgebieden van onze gemeente.

Foto: Beek, een voorbeeld van een recreatieterrein met relatief veel licht in een groene omgeving.

Beleid

In de economische visie wordt vermeld dat er kansen liggen in de sector recreatie en toerisme. Verdere profilering van de gemeente als bestemming voor de toerist en recreant, moet ervoor zorgen dat bezoekers de gemeente (blijven) zien als aantrekkelijke bestemming. Recreatie is dus belangrijk voor de gemeente. Wel moet continue afgestemd worden of het de natuurgebieden niet schaadt en is het belangrijk om terughoudend te zijn met licht in de natuur- en buitengebieden.

In die situaties waar daar aanleiding toe is, gaat de gemeente in gesprek met de recreatieondernemers om terughoudend te zijn met verlichting, deze in de avond te dimmen en in elk geval na 23.00 uur uit te doen.

Zo is dan toch een sterrenhemel te zien.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Aandacht voor terughoudendheid qua licht;
- In gesprek met eigenaren als situatie daarom vraagt.

Sportvelden

In de gemeente hebben we diverse sportvelden liggen. Veel sportvelden liggen in een open landschap of juist midden in de bossen. Ze zijn in de avonduren van grote afstand al zichtbaar door de enorme hoeveelheid licht.

Foto: Tennisveld in Didam. Het licht is van verre zichtbaar in het open landschap.

Het aantal uren dat de sportverlichting brandt is echter beperkt. Volgens het Activiteitenbesluit (landelijke wetgeving) moet de verlichting op het veld om 23.00 uur uit zijn.

Sporten is belangrijk voor de gezondheid van de inwoners. Alle inwoners moeten kunnen sporten. Daar wil de gemeente zich voor inzetten.

Minder lichthinder

Door een armatuur te kiezen dat goed gericht wordt, is er minder uitstraling naar de omgeving. Nieuwere armaturen hebben vaak betere spiegels, waardoor het makkelijker is om het licht daar te krijgen waar het nodig is.

Bij het vervangen van de lamp wordt nog weleens tegen de spiegel aangestoten, waardoor het licht niet meer goed gericht is. Vervelend voor de omgeving (er is meer hinder van het licht dan nodig is), maar ook op het veld. Er kunnen donkere plekken ontstaan of vlekken op het veld.

Led

Ledverlichting is in opkomst voor de sportvelden. Deze lichtbron heeft als voordeel dat het direct aan schakelt en makkelijk uit-/aangezet kan worden. Daardoor hoeft het licht

alleen te branden als er gespeeld wordt. Ook kan de verlichting goed gedimd worden. Wel kunnen de aanschafkosten nog wat hoger zijn in verhouding tot conventionele verlichting. De verwachting is dat het verschil de komende jaren snel minder wordt.

Licht alleen aanzetten wanneer dat nodig is

Het is belangrijk dat de sportverenigingen zich bewust zijn van de mogelijke lichtuitstraling in de omgeving en het energieverbruik door de verlichting.

Dit kan beide verminderd worden door:

- alleen het licht aan te doen op de velden waar getraind wordt;
- gebruik te maken van dimmen als er op het hoofdwedstrijdveld alleen getraind wordt;
- het licht na het spelen direct uit te doen (als er geen andere spelers meer gebruik hoeven te maken van het veld);
- niet zelf een lamp vervangen;
- laat de lampen regelmatig controleren op de juiste afstelling.

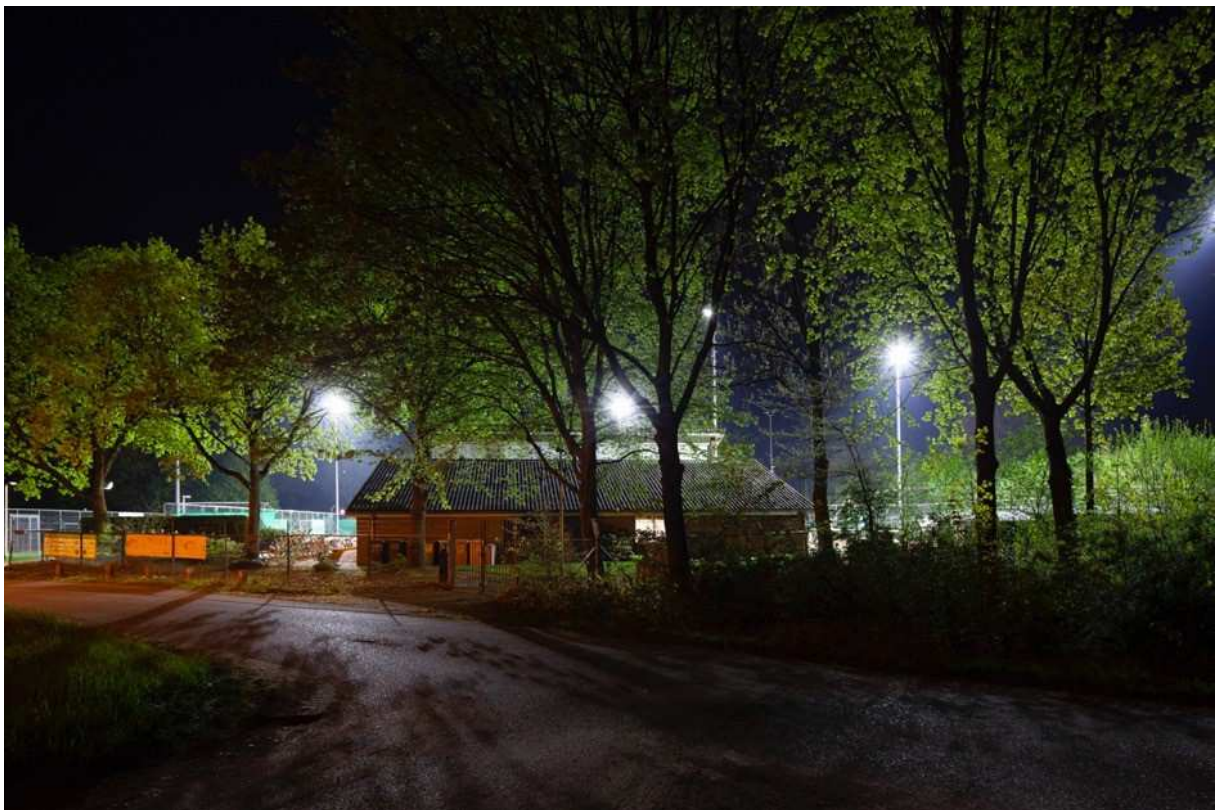

Foto: Lijnhorststraat in Didam; Fel licht dat alle kanten uitstraalt.

Parkeren

Bij alle sportvelden zijn parkeerterreinen aanwezig. Soms is deze van de gemeente en soms van de verenigingen. Aangezien het licht op de sportvelden om 23.00 uur uit moet zijn, brandt daar dan geen licht meer. Maar op de parkeerterreinen is het licht meestal de hele nacht nog aan, terwijl er geen auto meer staat.

Foto: Parkeerplaats bij het sportveld in Beek. Verlichting op parkeerplaats. Dit is tijdens het sporten wenselijk, maar na de sluiting, als het terrein leeg is, kan het licht uit.

Beleid

De gemeente is verantwoordelijk voor de veldverlichting op een heel of half trainingsveld, maar niet op een hoofdveld (behalve bij de 2 kunstgrashoofdvelden van MvR en DVC.). De verlichting van de kunstgrasvelden bij Loil en 2 stuks bij DVC zijn de verantwoordelijkheid van de verenigingen.

De gemeente is verantwoordelijk voor de eerste aanleg van verlichting rond het trainingsveld, de verenigingen moeten de lampen vervangen.

Daar waar de verlichting op de sportvelden in eigendom van de gemeente is, gaat de gemeente deze goed af laten stellen om onnodig lichthinder te voorkomen. Indien deze verlichting niet van de gemeente is, gaat zij in gesprek met de sportverenigingen indien de verlichting verbeterd kan worden.

De verlichting op de parkeerterreinen bij de sportvelden die in eigendom zijn van de gemeente, gaan in principe na 00.00 uur uit (zodra technisch mogelijk is). Dit wordt echter wel per situatie bekeken en is in overleg met de sportverenigingen.

Als het licht op de parkeerterreinen bij de sportparken niet van de gemeente is, dan gaat zij in overleg met de sportverenigingen om te bespreken of het licht op die parkeerterreinen ook na 00.00 uur uit kan. Kan dat om bepaalde redenen niet, dan wordt gevraagd om het licht te dimmen.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Verlichting op sportvelden goed afstellen en anders in overleg met de eigenaren;
- Bij vervanging kijken wat beste past bij budget en stand van de techniek;
- Parkeerterrein bij sportveld in principe na 00.00 uur uit indien het in eigendom is;
- In gesprek met eigenaren parkeerterrein bij sportveld indien het niet van de gemeente is.

Stallen en kassen

In een open en groen landschap als in de gemeente Montferland, zijn veel agrarische bedrijven met hun stallen en kassen. In veel kassen en stallen is verlichting nodig. Soms is een kas of stal al van verre zichtbaar en kan er lichthinder ontstaan. Maar ook als een stal of kas niet in een open gebied maar tegen een bos of natuurgebied aan ligt, kan er lichthinder ontstaan. Voor de mens, maar ook voor de flora en fauna. Er komen steeds meer open stallen. Hierdoor neemt de kans op lichthinder nog meer toe.

Foto: Deelhorsterweg in Beek. Open stal is goed zichtbaar in het relatief open landschap.

Beleid

Vanuit de zorgplicht in diverse regelgeving mag er geen lichthinder voor omwonenden en de flora en fauna ontstaan.

Het huidige bestemmingsplan 'Buitengebied' geeft geen specifieke regels over de verlichting van stallen en kassen. Stallen en kassen moeten wel landschappelijk ingepast worden.

Vanuit het activiteitenbesluit (artikel 3.56 lid 1) moeten kassen aan de bovenkant een lichtscherminstallatie hebben, die ten minste 98% lichtuitstraling kán verminderen. Als de ondernemer alleen overdag assimilatiebelichting toepast hoeft hij geen lichtscherminstallatie te hebben.

Een lichtscherminstallatie kan bestaan uit één schermdoek, maar ook uit verschillende onderdelen of meerdere schermdoeken. De inrichting houder moet de reductie van 98% aantonen. Afscherming is alleen vereist, als de verlichting in een kas daadwerkelijk wordt ingezet als assimilatiebelichting.

De ondernemer moet de zijgevels van een kas vanaf zonsondergang tot zonsopgang zo afschermen, dat hij de lichtuitstraling op 10 meter afstand met ten minste 95% reduceert. Ook mogen de lampen niet te zien zijn buiten de inrichting ([artikel 3.59 Activiteitenbesluit](#)).

Als er lichthinder is, dan gaat de gemeente in gesprek met de eigenaren om mogelijke lichthinder te voorkomen of te beperken.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Geen lichthinder voor omwonenden en de flora en fauna;
- De gemeente gaat in gesprek met eigenaren om mogelijke lichthinder te voorkomen of te beperken

Stationsgebied

In de gemeente Montferland hebben we in Didam een NS-station. Dit zorgt voor een goede bereikbaarheid met de andere kernen.

Foto: Stationsgebied in Didam.

ProRail stelt eisen aan de verlichting op en rond de stations. Het staat de hele avond en nacht volop in het licht. Daarbuiten lijkt het heel donker doordat daar een 'normale' hoeveelheid licht staat.

Het licht op de toegangswegen is wel van de gemeente.

Beleid

Het licht dat van de gemeente is wordt in de late avond en nacht gedimd zodra dit technisch mogelijk is. De gemeente gaat in gesprek met ProRail om te bespreken of de hoeveelheid licht van hun in de late avond en nacht gedimd kan worden.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- In gesprek met ProRail om licht te verminderen of te dimmen in avond en nacht;
- Eigen verlichting in de nacht dimmen zodra technisch mogelijk is.

Voet- en achterpaden

Voetpaden

We kennen in onze gemeente diverse soorten voetpaden, namelijk voetpaden die:

- Langs een rijbaan of fietspad liggen;
- Gescheiden door struiken/grasveld van een rijbaan of fietspad liggen, maar wel evenwijdig eraan lopen;
- Los door woonwijken lopen.

Foto: voetpad langs de weg, tussen de wijken door, langs de weg maar met groenstrook ertussen.

Sociale veiligheid (en dan vooral het gevoel van veiligheid) speelt met name een rol op vrij liggende of solitaire (losse) voetpaden. Vaak worden deze voetpaden gebruikt om de honden uit te laten. Als er zicht vanuit de omgeving op de voetpaden is, dan is er sprake van enige mate van sociaal toezicht. Echter vaak liggen de voetpaden tussen de wijken in, zonder dat er zicht vanuit de omliggende omgeving op de paden is.

Achterpaden

Achterpaden zijn paden die achter de huizen langs lopen. Dit zijn vaak smalle paden om toegang te krijgen tot de achtertuinten. De achterpaden die in eigendom zijn van de gemeente, zijn niet verlicht. Vaak echter zijn de achterpaden niet van de gemeente, maar van de woningbouwvereniging. Die bepaalt dan of er wel of niet verlichting geplaatst wordt.

Foto: Trambaan in Lengel. Een achterpad dat niet verlicht wordt.

Beleid voetpaden

Voetpaden langs een doorgaande weg worden over het algemeen mee verlicht met de rijbaan of het fietspad als daar verlichting op staat.

Foto: Koning Lodewijkstraat in Zeddam. Voetpad langs de weg gescheiden door een groenstrook, deze wordt verlicht vanaf de weg en niet apart.

Losse voetpaden worden niet verlicht, tenzij er geen verlichte (kortsluitende) alternatieve looproute is. Daarbij moet er ook voldoende sociale controle zijn. Dit wordt per situatie beoordeeld.

Soms wordt een verbindingspad tussen de wijken wel beperkt verlicht, ook al is er weinig sociale controle. Dit omdat veel mensen er toch gebruik van maken. De gemeente bekijkt of deze verlichting (zodra technisch mogelijk) uit kan in de nacht. In ieder geval wordt de verlichting gedimd zodra dit mogelijk is.

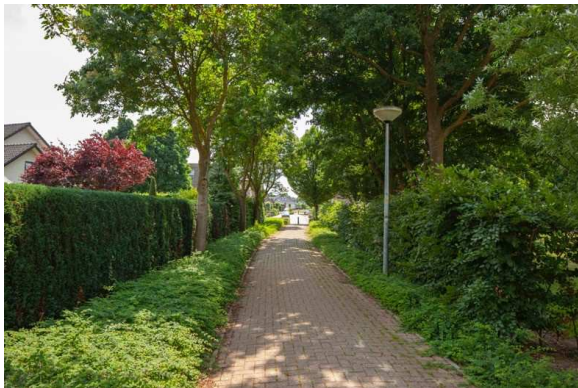

Foto: Schutterstraat in Loil. Verbindingspad tussen de wijken dat veel gebruikt wordt.

Indien een voetpad wel direct verlicht wordt, dan wordt deze in de avond gedimd en/of in de nacht uitgeschakeld als dit technisch mogelijk is.

Beleid Achterpaden

Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht, net als in de voorgaande jaren. De reden waarom we achterpaden niet verlichten, is dat deze niet gezien worden als 'openbaar terrein'. Er is vaak weinig sociale controle.

De meeste achterpaden zijn echter niet van de gemeente. Dan bepaalt de eigenaar (vaak de woningstichting) wat er met de verlichting gebeurt. Wel gaat de gemeente in gesprek met deze partijen om te bekijken of de verlichting niet ook weg kan of uit in de nacht.

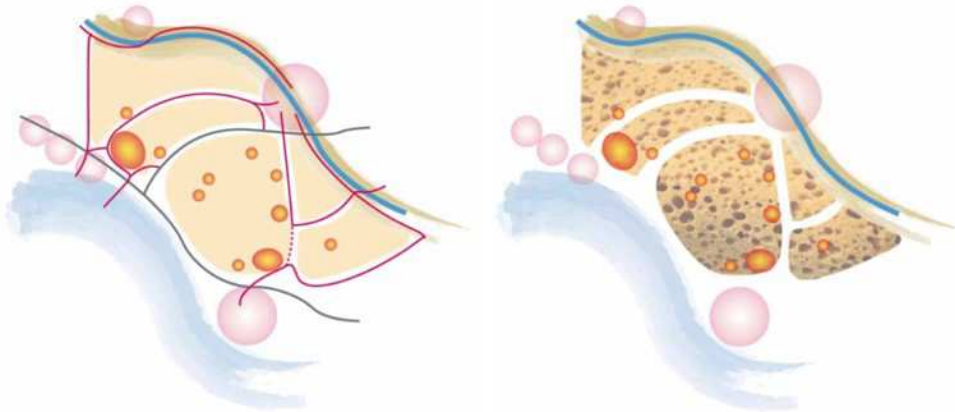
Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Losse voetpaden worden niet verlicht, tenzij er geen verlichte (kortsluitende) alternatieve looproute is.
- Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht;
- In gesprek met verenigingen inzake afstemming achterpaden.

Wegen

Het huidige landschap van Montferland is te beschouwen als een vijftal sponzen. Tussen deze sponzen loopt het hoofdverkeerswegennet. Vandaar kun je via enkele instekers in de sponzen komen. Door de inrichting van de wegen en hun omgeving wordt de snelheid van het gemotoriseerd verkeer binnen de sponzen afgeremd. Hoe dieper je de spons ingaat, hoe groter de afremming.

Binnen de vijf sponzen vormen de kernen op een vergelijkbare wijze ieder ook weer een kleinere spons. In de woonstraten is de afremming het grootst.

Het doel van het Intergemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan luidt:

"De gemeente Montferland streeft een verkeer- en vervoerssysteem na waarin de mens de maat der dingen is. Niet de auto is maatgevend voor de vormgeving en inpassing van wegen, maar de weg harmonieert met zijn omgeving. De weg dwingt hiermee het gewenste gedrag van alle verkeersdeelnemers op een natuurlijke wijze af, alle weggebruikers houden rekening met elkaar..."

We kennen diverse soorten wegen in onze gemeente die beschreven staan in het Intergemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (IVPP):

- Stroomwegen (zoals de A12, A18).
- Gebiedsontsluitingswegen (zoals onder andere de N316, N317), met als functie doorstromen. Liggen deze binnen de kom, dan is de snelheid in principe 30/50 km/uur en buiten de kom 60/80/100 km/uur.

Foto: Haaghweg in Didam. Gebiedsontsluitingsweg buiten de kom.

- Erftoegangswegen. Binnen de kom in principe 30 km/uur en buiten de kom in principe 60 km/uur.

- Foto: Emmerikseweg in Didam. Erftoegangsweg

Stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen noemen we samen het hoofdwegennet.

De hoeveelheid vervoersbewegingen is op de diverse soorten wegen verschillend. Op de gebiedsontsluitingswegen speelt de verkeersveiligheid een belangrijke rol. In buurten en wijken daarnaast ook de sociale veiligheid (en dan met name het gevoel van veiligheid).

De provinciale wegen en de rijkswegen laten we in dit beleid verder buiten beschouwing qua licht, omdat deze onder de verantwoordelijkheid van de Provincie of Rijkswaterstaat vallen.

Verdeling van het licht

We hebben op een weg niet alleen te maken met de hoeveelheid licht (lichtsterkte), maar ook met de verdeling van het licht op de weg (gelijkmatigheid). Daar waar de verkeersveiligheid belangrijk is, is de gelijkmatigheid belangrijk.

Foto: Potstal in Beek; licht is gelijkmatig over de weg verdeeld waardoor er geen zwarte vlekken ontstaan op het wegdek.

Ons oog kan snel aan licht wennen, maar heeft wat langer de tijd nodig om aan donker te wennen. Als je verlichting om en om uit zet, ontstaan er donkere vlekken op straat waarin verkeerdeelnemers weg kunnen vallen. Denk ook aan de zon die tussen een bomenrij schijnt. Als je daarlangs rijdt zie je steeds licht/donker/licht/donker. Ons oog kan niet zo snel schakelen. Als de afstand tussen de lantaarnpalen groot genoeg is, of de snelheid laag, ontstaat dit effect niet.

Daarnaast is er verticale verlichtingssterkte. Dat wil zeggen hoeveel licht er op 1,5m hoogte is op een verticaal punt. Dit is echter een waarde die door heel veel factoren beïnvloed wordt. Denk maar aan licht van etalages, koplampen van auto's, licht vanuit woningen e.d. Deze zijn allemaal van invloed op een 1,5m hoogte buiten op straat.

Niet verlichten, tenzij

Het uitgangspunt van 'Niet verlichten tenzij' is dat er geen licht komt. Tenzij het nodig is en er geen alternatieven zijn. Denk daarbij aan markering en reflectie. Door het gebruik van alternatieven kan vaak heel goed het verloop van een weg aangegeven worden.

Foto: Eltenseweg in Beek. Reflecterende strepen geven het verloop van de weg goed weer.

Verkeers- en Sociale Veiligheid

We spreken over verkeersveiligheid als we veilig van A naar B willen reizen. Het gaat over een veilige en vlotte afwikkeling van het verkeer.

Bij sociale veiligheid hebben we te maken met objectieve (meetbaar; bijvoorbeeld aantal inbraken) en subjectieve (gevoel van veiligheid) sociale veiligheid.

Veel mensen geven aan zich veiliger te voelen als er licht is. Dat is hun gevoel. Maar is het werkelijk veiliger? Je kan wel iemand aan zien komen op de weg. Maar zijn er ook mensen in de buurt die te hulp kunnen schieten als er wat gebeurt? Oftewel is er voldoende sociale controle? Als dat niet het geval is spreken we van schijnveiligheid.

Foto: Reefweg in Azewijn. Er is niemand die je kan helpen of zien. Daarom staat er geen verlichting, want het licht zou alleen maar schijnveiligheid geven.

De kleur van de verlichting bepaalt ook de veiligheid. Bij sommige verlichtingskleuren, zoals bijvoorbeeld oranje, lijkt alles rood. We zien niet de echte kleuren en geven in het geval van een calamiteit een verkeerde omschrijving.

Foto: Oranje sox licht, alles lijkt rood/oranje

Foto: wit licht, alle kleuren zichtbaar

Dimmen en detectie

Het dimmen van de verlichting zorgt ervoor dat het licht wat minder fel gaat branden. We besparen zo energie. Voor het oog valt het dimmen van de openbare verlichting vaak niet echt op. Na de spits, als er minder mensen op straat zijn, kan het licht minder fel branden.

Foto: Hengelderweg in Didam

Links: volle sterkte tot 23.00 uur en na 05.00 uur. Rechts: 50% tussen 23.00-05.00 uur.

Door nieuwe technieken als detectie, kun je verlichting aan laten gaan als er iemand aankomt. Of je laat het licht wat feller branden als er iemand aan komt. Zodra er niemand meer is, gaat het licht weer uit of minder fel branden.

Integraal

Verlichting ontwerpen gaat in samenhang met het ontwerp voor beplanting, bomen, schuttingen, paden en dergelijke. Een zorgvuldig en integraal ontwerp van de openbare ruimte is de basis voor een goed verlichtingsplan.

Foto: Oude Kapelstraat in Lengel. Verlichting staat in de boom waardoor er geen goed licht is op de weg.

Langs veel wegen staat vaak openbare verlichting. Maar ook is er verlichting van gebouwen, huizen en terreinen. Zowel van particulieren als bedrijven. Deze bepalen ook het beeld buiten op straat en deze dient daarom ook afgestemd te zijn.

Buitengebieden

In het buitengebied is de gemeente al jaren terughoudend ten aanzien van verlichting.

Beleid

Het uitgangspunt voor de wegen buiten de bebouwde kom is 'Niet verlichten, tenzij'.

Voor de verkeersveiligheid kijkt de gemeente eerst of met markering of reflectie een goede oplossing gecreëerd kan worden.

Per type weg bekijkt de gemeente óf en zo ja, welke hoeveelheid licht wenselijk is. Dit is afhankelijk van welke verkeersdeelnemers gebruik maken van de weg, de snelheid, de overzichtelijkheid etc. De verlichting die geplaatst wordt, is duurzame verlichting.

Foto: Captain Goodwinstraat in Kilder. Duurzame verlichting.

Niet alleen de hoeveelheid licht op de weg speelt daarbij een rol, maar ook de verdeling van het licht op de weg (gelijkmatigheid). Op die locaties waar dat belangrijk is, wordt de verdeling zo goed mogelijk gemaakt. De bestaande afstand tussen de lantaarnpalen is leidend.

Bij nieuwe aanleg wordt op maximaal 75% van de geldende richtlijn (thans de NPR13201/A1) verlicht qua lichtsterkte. Met uitzondering van bepaalde doorgaande

wegen, centrum- en uitgaansgebieden waar vaak wat meer licht zal staan. Er wordt geen verticale verlichtingssterkte aangehouden. De nieuwe verlichting wordt gedimd. Er wordt vooralsnog geen detectie toegepast of een telemanagementsysteem vanwege de hoge aanschaf- en onderhoudskosten en het beperkte beschikbare budget.

De komende beleidsperiode wordt in het buitengebied gekeken, samen met inwoners en gebruikers, of er nog verlichting weg kan. Door een alternatief als markering of reflectie te gebruiken, is vaak een beter zicht op de weg mogelijk.

Schijnveiligheid wil de gemeente proberen te voorkomen. De juiste kleuren worden toegepast om goede kleur- en gezichtsherkenning op straat te krijgen.

Foto: 's-Heerenbergseweg in Lengel. Twee kleuren licht. Voorgrond wit licht met goede kleurherkenning en achterin oranje licht die geen goede kleurherkenning geeft.

Het ontwerp is een integraal ontwerp om groen en openbare verlichting zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. Zo willen we voorkomen dat een lantaarnpaal in het groen staat en geen goed licht meer op de straat kan geven.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Buiten de bebouwde kom 'Niet verlichten, tenzij';
- Per type weg bekijken óf en welke hoeveelheid licht er nodig is;
- Verlichten op maximaal 75% van de verlichtingssterkte met uitzondering van bepaalde doorgaande wegen, centrum- en uitgaansgebieden waar wat meer licht zal staan;
- Geen verticale verlichtingssterkte aanhouden;
- Zo goed mogelijke gelijkmatigheid in die situaties waar dat wenselijk is;
- Minimale lichthinder;
- Bij vervanging alles dimbaar;
- Geen schijnveiligheid creëren;
- Juiste kleurweergave;
- Integraal ontwerp.

Woongebied

In de gemeente Montferland hebben we 12 kernen en enkele buurtschappen die allemaal verschillend zijn qua woongebieden, centrum, verlichting en dergelijke. Dit wordt onder andere bepaald door de datum van aanleg van de woongebieden, de bevolkingssamenstelling en de locatie.

Functies als wonen en spelen komen in een woongebied samen. In elke woonwijk, groot of klein, is de leefomgeving belangrijk. Deze moet prettig zijn. De nadruk ligt op het gevoel van veiligheid en het gebruik. Verkeersveiligheid speelt een kleinere rol.

In de nacht zien we dat vooral de openbare verlichting het beeld op straat bepaald. Daarnaast is er verlichting aan de gevels van de woningen of in de tuinen. Licht kan zorgen voor overzicht en herkenning. Veel mensen ervaren licht als veilig.

Lichthinder

In veel woongebieden staat openbare verlichting. De locatie en de vorm van de kap (armatuur) zijn belangrijk en bepalen het beeld buiten op straat. Door de nieuwe technieken kan het licht al veel meer gericht worden, waardoor er minder lichthinder in de woningen ontstaat.

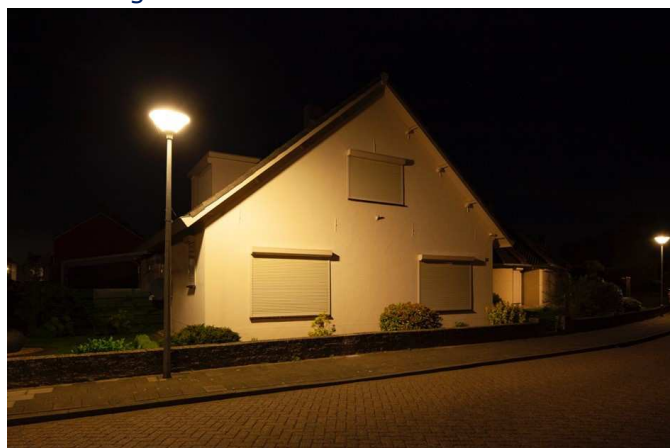

Foto: St. Martinusstraat in Beek. Lantaarnpaal schijnt volop in het huis. Dat kan anders.

Foto: Klapproos in Didam, kap is zwart gemaakt vanwege hinder van het licht in de tuin/huis.

Kleur- en gezichtsherkenning

In verband met het gevoel van veiligheid, is het belangrijk dat er een goede kleur- en gezichtsherkenning is. Sommige oranje verlichting geeft geen goede kleur- en gezichtsherkenning. Alles lijkt rood/oranje en de echte kleuren zijn niet te zien. Zie de onderstaande foto:

Foto: Oranje Sox licht, alles lijkt rood/oranje Foto: wit licht, alle kleuren zichtbaar

Voor de sociale veiligheid (gevoel van veiligheid) is dit niet wenselijk. Je ziet immers niet de gezichten en kleuren goed. Een juiste lichtkleur draagt bij aan een goede leefomgeving en de sociale veiligheid.

Schijnveiligheid

We spreken van schijnveiligheid als er wel licht staat, maar er geen sociale controle is door weggebruikers of vanuit huizen die kijken op het weggedeelte. Het licht geeft dan schijnveiligheid.

Foto: Beekseweg in Nieuw Dijk. Geen sociale controle. Licht geeft hier schijnveiligheid.

Voetpaden- en achterpaden

We hebben veel voetpaden in onze gemeente. Deze worden veelvuldig gebruikt. Meestal overdag, soms in de avond. Veel voetpaden die tussen de wijken door lopen, worden gebruikt als wandelroute overdag of om de hond uit te laten in de avond. Op veel plekken staat er verlichting, maar dit is eigenlijk alleen zinvol als er ook sociale controle is.

Bij achterpaden speelt het ontbreken van sociale controle een belangrijke rol. Deze paden lopen achter de huizen langs en worden alleen daarvoor gebruikt. Vaak zijn de

achterpaden niet in eigendom van de gemeente. Achterpaden in eigendom van de gemeente worden al jaren niet meer van verlichting voorzien.

Foto: Potstal in Beek. Een achterpad dat niet verlicht wordt.

Parkeerterreinen

In onze woongebieden hebben we veel parkeerterreinen. Vaak staat er verlichting op deze parkeerterreinen. Zo kunnen aanwonenden zien wie er bij de auto's lopen.

Foto: Hagelcruijsweg in Stokkum. Parkeerplaats waar wel gebruik van wordt gemaakt. Verlichting kan dan aan zijn. Mocht er geen gebruik van gemaakt worden, dan is verlichting in ieder geval niet nodig.

Politie Keurmerk Veilig Wonen en openbare verlichting

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) is een (vrijwillig) keurmerk. Het wordt vaak door Projectontwikkelaars aangeboden. Het bestaat uit verschillende certificaten. Zo is er het certificaat 'Beveiligde Woning'. Dit zegt wat over hang- en sluitwerk en de verlichting om het huis e.d.

Maar er is ook een certificaat 'Veilige omgeving' dat wat zegt over het lichtniveau op straat. We zouden de richtlijn voor de openbare verlichting volledig aan moeten houden (we zijn niet verplicht om te verlichten en de richtlijn geeft een advies). Dat lichtniveau is hoog en past niet in de omgeving van onze gemeente. Net als in onze omliggende gemeenten houden we deze niet aan.

Ook zouden we dan achterpaden moeten verlichten hetgeen we al jaren niet doen.

De certificaten staan los van elkaar. Zonder het certificaat 'Veilige omgeving' kan er toch een korting op verzekeringspremies gegeven worden. Dit is voor een projectontwikkelaar vaak het belangrijkste verkoopargument om het keurmerk op de wijk te willen aanbieden.

Integraal

Groen en verlichting spelen een belangrijke rol in de woongebieden. Het is belangrijk dat deze op elkaar afgestemd zijn. Soms staat een lantaarnpaal in de loop der jaren helemaal tussen het groen van de bomen.

Foto: Dr. Poelstraat in Stokkum. Verlichting staat in de boom, waardoor er geen goed licht is op de weg.

Hoeveelheid en verdeling van het licht

We zijn in Nederland niet verplicht om te verlichten. Wel is er een richtlijn, waar we wat van mogen vinden. Deze geeft aan hoeveel licht je op de straat zou moeten hebben en hoeveel licht op 1,5m hoogte (verticale lichtsterkte).

De verdeling van het licht over de straat noemen we gelijkmatigheid. Hoe verder de lantaarnpalen uit elkaar staan, hoe groter de kans dat er donkere plekken tussen de lantaarnpalen ontstaan.

Foto: Averbek in Beek. Goede verdeling van het licht in de woonstraat.

Technieken

Het dimmen van de verlichting zorgt ervoor dat het licht wat minder fel gaat branden. We besparen zo energie. Voor het oog valt het dimmen van de openbare verlichting vaak niet op. In de gemeente dimmen we al op een aantal locaties behoorlijk wat jaren.

Foto: Hengelderweg in Didam. Links brandt het licht brandt op volle sterkte tot 23.00 uur en rechts op 70% tussen 23.00 en 05.00 uur. Er is na de spits minder verkeer op straat, de ogen zijn gewend aan het donker, er is zo minder lichthinder en we besparen energie.

Door nieuwe technieken als detectie, kun je verlichting aan laten gaan als er iemand aankomt. Of je laat het licht wat feller branden als er iemand aan komt. Zodra er niemand meer is, gaat het licht weer uit of minder fel branden.

Beleid

In woongebieden is het gevoel van veiligheid (sociale veiligheid) belangrijk. Daarom kiest de gemeente een kleur waarbij een goede kleur- en gezichtsherkenning mogelijk is, zoals bijvoorbeeld met (warm) wit. Zo ontstaat een prettige woonsfeer.

Foto: Pontilaan in Nieuw Dijk. Witte ledverlichting voor een goede kleur- en gezichtsherkenning.

De gemeente verlicht op maximaal 75% van de NPR13201/A1 (thans geldende richtlijn voor verlichting) qua lichtsterkte. Op hoofdwegen, in centrum- en uitgaansgebieden staat vaak wat meer licht. Het streven is om met de bestaande mastafstand een zo goed mogelijke gelijkmatigheid te krijgen in die gebieden waar dat belangrijk wordt gevonden.

De gemeente houdt geen verticale lichtsterkte aan en lichthinder wordt zoveel mogelijk voorkomen. Ook proberen we lichtvervuiling zoveel mogelijk te voorkomen. We kijken nog kritischer welke verlichting in de nacht uit kan. Nieuwe verlichting wordt bovendien altijd gedimd.

Schijnveiligheid wordt voorkomen door onder andere de parken en groenvoorzieningen niet te verlichten, tenzij het echt noodzakelijk is en er geen andere mogelijkheden of

andere kortsluitende verlichte alternatieve routes zijn. Ook andere locaties waar geen voldoende sociale controle is, worden niet verlicht.

Foto: Hengelderweg in Didam. Hier zou geen verlichting moeten staan i.v.m. schijnveiligheid.

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) is een (vrijwillige) keurmerk. De gemeente houdt geen Politie Keurmerk Veilig Wonen aan voor de openbare verlichting.

Losse voetpaden (solitaire voetpaden) worden alleen verlicht wanneer 's avonds geen (kortsluitende) alternatieve verlichtingsroute voorhanden is én beschikken over voldoende sociale controle.

Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht.

Indien de achterpaden in bezit zijn van woningcorporaties, dan bepalen deze of er wel of niet licht staat. De gemeente gaat dan wel met de woningcorporaties in gesprek om te kijken of hun keuzes afgestemd kunnen worden op die van de gemeente.

Foto: Tamboerstraat in Loil. Niet voorzien van verlichting.

Parkeerterreinen worden voorzien van goede dimbare openbare verlichting (bij vervanging). Vanuit het oogpunt van milieu, kan besloten worden de verlichting op een parkeerterrein dat niet of nauwelijks wordt gebruikt, in de nachtelijke uren uit te zetten.

Bij grote veranderingen in het lichtbeeld op straat, worden inwoners geïnformeerd of betrokken.

Bij herinrichting of nieuwbouw, wordt de verlichting afgestemd met de aanwezige groenvoorzieningen. Al bij het ontwerp vindt deze afstemming plaats. Bestaande knelpunten tussen de groenvoorziening en openbare verlichting moeten worden opgelost. Hierbij is het uitgangspunt tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

Foto: Bosstraat in Nieuw Dijk. Lantaarnpaal staat in het groen van de bomen en kan dus geen licht op straat geven. Dit moet opgelost worden en bij een nieuwe aanleg, door vooraf afstemming met groen, dit voorkomen.

De gemeente gaat in gesprek met andere lichtbroneigenaren (denk daarbij aan fel verlichte borden, tuinverlichting en dergelijke) indien de situatie daar toe aanleiding geeft. Door een goede afstemming wordt een prettigere leefomgeving gecreëerd.

Beleidsuitgangspunten gemeente Montferland:

- Goede kleur- en gezichtsherkenning;
- Verlichten op maximaal 75% van de richtlijn;
- Huidige lichtbeeld op straat zoveel mogelijk handhaven;
- Goede gelijkmatigheid waar dat gewenst is bij bestaande mastafstanden;
- Lichthinder en lichtvervuiling zoveel mogelijk voorkomen;
- Voorkomen van schijnveiligheid;
- Geen Politie Keurmerk Veilig Wonen voor wat betreft de openbare verlichting;
- Dimmen zodra technisch mogelijk;
- Losse voetpaden niet verlichten, tenzij doorgaande wandelroute is, er voldoende sociale controle aanwezig is en er geen alternatieve route is;
- Achterpaden in eigendom van de gemeente niet verlichten;
- Parkeerterreinen worden gedimd zodra dit technisch mogelijk is. Ook kunnen ze uitgezet worden in de nacht als er geen of nauwelijks gebruik van wordt gemaakt;
- Bij grote veranderingen in het lichtbeeld op straat worden inwoners betrokken.
- Bij nieuwbouw of herinrichting wordt de verlichting afgestemd op groenvoorzieningen;
- Bestaande knelpunten tussen de groenvoorziening en de openbare verlichting moet worden opgelost tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten;
- In gesprek met andere lichtbroneigenaren indien de situatie daar aanleiding toegeeft.